

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
22/2015
6. jún 2015

Cena 0,50 €

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

PILIŠ VOLÁ VŠETKÝCH
NA SPOLOČNÝ CHODNÍK
Strana 4.

AJ NOVINÁRI GAZDUJÚ
OD DEVIATICH K PIATIM
Strana 5.

HANUŠOVSKÝ ARCHEOPARK
AKO ŽIVÝ ORGANIZMUS
Strana 6.

ŠTÚROVE NOVINY
MAJÚ 170 ROKOV
Strana 8.

BELO POLLA VNÁŠAL
SVETLO DO HLBIN VEKOV
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Ak by tieto úvodníčky v Slovenských národných novinách mali okrem svojej stálej hlavičky aj titulok, nad toto malé zamyslenie by som dal veľkými písmenami: **NEMLČTE!** Najvzdelanejšie osobnosti našej historiografie a archeológie, ľudia, čo ste zaslúžili desaťročia svojho života dejinám Slovanov, procesom ich prirodzeného vývoja jazyka, kultúry a spoločenských zoskupení, ich formovaniu sa v osobitné spoločenstvo Slovanov či starých Slovákov, **NEMLČTE!** Už raz sa predsa musí skončiť falšovanie našich dejín, vkladanie „é“ do starej slovenčiny len preto, aby sa iný národ ukázal pred svetom starší, vyspelejší, a teda predurčený vládnuť. Dalo sa to pochopiť na začiatku dvadsiateho storočia, aj pri vzniku spoločného štátu, pre hegemoniu českého národa sa skresľovali dejinné udalosti, len aby sa dokázalo, že československý (teda český) národ je štyrikrát väčší ako Nemci v Česku, lebo čechoslováctvo malo v zásade tento motív. Kdeže však už tie časy sú! To naozaj niekto zaspal dobu, alebo je jeho averzia k slovenskému národu taká veľká, že mu zmútila rozum?

Istotne, všeličo môže pretrvať až zo školskej výchovy, ale takisto je prirodzené, že rozumný človek v rokoch dospievania a potom po celý život prijíma nové poznatky z fyziky alebo kybernetiky, že prešiel od písacieho stroja k laptopu, že nebude opakovať, že zem má dve miliardy obyvateľov, ak ich má už sedem a pol, rovnako by mal prijímať aj poznatky spoločenských vied, a to dokonca takej prísnej a vecnej, akou je moderná historiografia. Noviny všeličo napíšu. Priznajme si, aj potárajú. Vedúce osobnosti štátu však nie sú kofy na trhu, majú svoje dôstojné postavenie, a to ich zaväzuje. Musia vážiť svoje slová a činy. Či to bol istý predseda parlamentu, bez ohľadu na to, že predtým bol hlavným smetiárom Bratislavy, či je to prezident Slovenskej republiky.

Pán profesor Marcina, pán docent Mrva, pán doktor Kolník, pán doktor Mulík, aj ty, Matúš Kučera, Jožko Vladár, Tono Hrnko, vážení slovenskí historici nemlčte! Už nestačí len písať svoje diela. Už treba zvýšiť hlas.

Ján ČOMAJ

R - 2015027

NEOGRAFIA
MARTIN
www.neografia.sk

Aktuálna výzva za mierový život a proti vojne: Hľadajte nový svetový poriadok!

Znepokojenie známych slovenských a českých osobností

Dušan D. KERNÝ – Ilustrácia: Andrej MIŠANEK

Úplne nový tón do verejného sporu vniesla pozoruhodná výzva za mier a proti vojne, ktorú podpísalo veľa intelektuálov a bývalých politikov či osobností z okruhu poradcov terajšej vlády či kritikov vlády, ale nijakí predstavitelia ktorejkoľvek z cirkví. Je to mimoriadna výzva, pretože ju podpísali výrazné kritické osobnosti z Čiech, medzi nimi práve tak bývalý česko-slovenský väzeň a hovorca Charty 77, ako aj pesničkár, ktorý nôtli na bratislavskej novembrovej tribúne.

Výnimočný je aj fakt, že medzi signatármi sú prinajmenej traja bývalí vrcholní ústavní predstavitelia Slovenskej republiky, o. i. dvaja bývalí prezidenti. Teda tí, ktorí majú zásadný podiel na celom integračnom procese Slovenska do Európskej únie a Severoatlantickej aliancie NATO a nástupe liberalizácie do slovenských ekonomických a sociálnych pomerov. Ich podpisy po boku českých disidentov sa dajú považovať priam za prejav dodatočného zmúdenia, pochopenia, že mnohé z toho, čo chceli, im nevyšlo. Alebo je úplne naopak.

ZVRÁTIŤ POMERY

Text je aj prejavom naivnej túžby zvrátiť nezvrátiteľné, pripomína totiž zásady pre novú Európu Parížskej charty z roku 1990. Kto bol pri tom, dobre si pamätá, že išlo o to, aby sa v Európe nevytvárali nové deliace čiary, nové hranice, inými slovami, aby ZSSR, alebo to, čo neho zostane, nebol vyčleňovaný, aby mal rovnakú bezpečnosť a bezpečnosť jedných ako taká nebola posilňovaná na úkor druhých. Lenže presne to sa stalo rozšírením Európskej únie a najmä Severoatlantickej aliancie. Vyzývať na návrat k ideálom roku 1990 teraz preto vyvoláva otázku, čo sme robili ako sebedovomý nezávislý štát, jeho politici a médiá doteraz.

NOVÉ HROZBY

Výzva sa v podstate zhoduje s výzvou prezidenta V. Putina, prednesenou 9. mája 2015, v ktorej sa doža-

duje zaručenia rovnakej bezpečnosti pre všetkých na regionálnej i globálnej úrovni, a to takej bezpečnosti, ktorá bude čeliť nie bývalým, ale súčasným hrozbám. Vo výzve sa hovorí: Svet sa nebezpečne približil k novej globálnej konfrontácii. Medzinárodný poriadok je v troskách. Veľmoci dlhodobo podkopávajú zmluvne zakotvené pravidlá účelovým výkladom, ignorovaním zásad mierového spolunažívania i bezohľadnou vojenskou agresiou. Výsledkom je chaos, pokrytectvo a svojvôľa medzinárodných vzťahov. V spore o to, kam sme sa za uplynulé štyri desaťročia dostali, niet nevinných. Ľudia sa zhodujú v jednom: všetci chceme mier. Nie všetci však pracujeme v jeho prospech. Preto považujeme za nevyhnutné zastaviť roztáčajúcu sa špirálu militarizmu, nási-

lia a nenávisti, prihlásiť sa k tradíciám humanizmu, mieru a nenásilia a vyzvať všetkých ľudí dobrej vôle na spoločné prijatie a presadzovanie opatrení, ktoré povedú ku kultúre mieru, spolupráce a bezpečnosti pre všetkých.

OBROVSKÁ CHYBA

Považujeme za obrovskú chybu, že medzinárodné spoločenstvo sa odklonilo od zásad Parížskej charty pre novú Európu, prijatej na summite v novembri 1990. V nej sa všetky európske štáty, ale aj Sovietsky zväz, USA a Kanada zhodli na tom, že bezpečnosť je nedeľiteľná a že nie je možné posilňovať bezpečnosť jedných na úkor druhých. Preto považujeme vytváranie exkluzívnych vojenských blokov, ktoré stupňujú zbrojenie a konfrontáciu, za prekonané

a nebezpečné. Je najvyšší čas vrátiť sa k ideálom, ktoré ukončili ideologické súperenie dvoch supervelmocí. Je najvyšší čas vyzvať zodpovedných predstaviteľov strán, štátov a medzinárodných organizácií: hľadajte nový svetový poriadok, ktorý bude zodpovedať potrebám a skúsenostiam súčasnosti, ktorý bude garantovať rovnakú bezpečnosť pre všetkých a ktorý bude zaväzovať všetky národy k spoločnej práci na prospech posilňovania globálneho mieru, spolupráce a spravodlivosti. Je to vaša povinnosť voči mierumilovným ľuďom!

VLÁDA SVOJVÔLE

Žiaľ, ani tentoraz svetoví lídri nedokázali navrhnúť nič lepšie ako opakovanie pokusu, ktorého absolútna až zúfalá márnosť bola už toľkokrát dokázaná. Suverenita v medzinárodných vzťahoch ponecháva rivalizujúcim veľmociam svojvôľu, následkom ktorej sa medzinárodné právo uplatňuje len voči malým a slabým štátom, ktoré narušajú záujmy hegemonu. Tieto pravidlá stoja v ceste vyššiemu princípu regulujúcemu medzinárodné vzťahy.

Chceme povýšiť mierové hnutie na vyššiu úroveň. Nechceme byť iba obrancami mieru, ale jeho tvorcami. Vychádzajúc z Deklarácie OSN o kultúre mieru a nenásilia z roku 1999 nechceme sa obmedzovať len na zúfalé protesty proti vojne v čase, keď sa už vojnový požiar rozhorel. Chceme sa sústreďovať na vytváranie kultúry mieru a nenásilia ako hlavného predpokladu mierového spoluzitia všetkých ľudí na zemi.

3 OTÁZKY PRE:

herca Antona BALÁŽA, vicerichtára Spolku Záhorákov v Bratislave

Veľké radosti aj bolesti srdca a duše

• Máte už vek na spomienky. Ktoré sú tie najmilšie?

Na priateľské prostredie u saleziánov na Miletičke, kde sme ako deti chodili športovať, hrať divadlo a spievať v spevokole. Túto atmosféru som zažíval od roku 1971 aj v Klube bohatierov Zlatého kohúta, ktorý sme založili spolu so šéfom rovnomennej reštaurácie Vladom Lettrichom. Boli v ňom národní umelci – spevák Janko Blaho, básnik Ján Smrek, herci – Julo Pántik, Jožko Kroner, futbalista Titus Buberník, právnik Anton Blaha a ďalší, čo prisahali, že urobíme všetko pre Bratislavu.

• Bratislava spolu s Budapešťou a Viedňou bola vtedy súčasťou operetného trojuholníka.

S operetou Novej scény som precestoval Nemecko, Holandsko, Luxembursko, Taliansko... V mníchovskom divadle Deutsches Theater s hľadiskom pre tisícšesťsto divákov sme s Cigánskym barónom zaplnili tridsaťpäť predstavení. Budapešť a Viedeň si vedia svojich veľikánov uctiť. My sme si operetu zrušili. Bolí ma srdce, keď si spomeniem na záhorácke bály, estrády a Silvestre, ktoré som robil štyridsať rokov v PKO. Fungovala tu tanečná škola, kde sa mládež okrem tanca priučila aj spoločenskej etikete. Dnes je PKO v troskách.

• Bývali ste prezidentom Klubu priateľov ŠK Slovan.

V roku 1963 to nebol nijaký Fun ani Belasá šľachta. Mal som jede-

nástku internacionálov s menami ako Venglár, Chodák, Tegelhoff, Moravčík, Bíly, Schrojff, Benedikovič, Dr. Baláži... Hrali sme v Anglicku, Belehrade, Nemecku, Rakúsku. Boli to všetko odchovanci Bratislavy alebo okolitých dobrých mužstiev. Dnes? Ani nevieš, kto to hrá. My sme milovali šport. Nie pre peniaze, len tak pre radosť. S Ferkom Dibarborom, s Vilkom Polónym, so Ctiborom Filčíkom a s ďalšími sme neraz naplnili Tehelné pole pri futbalových zápasoch herci – novinári. Dnes kričíme: Dajme národu zdravé deti – a štadióny na Vinohradoch či v Petržalke padajú jeden za druhým!

Zhovárал sa Peter VALO
Foto: autor

V SNN 23/2015
SI PREČITATE

- Anton CHROMÍK: Európa sa v otázke ľudských práv vrátila do otrokárskej spoločnosti
- V európskom parlamente po maďarsky zaznieva, čo ešte európski poslanci nepočuli
- Pred verejnou mienkou sa zatajujú fakty – zlyhávanie Antifa na Slovensku

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

Z druhého dôchodkového piliera sa dá vystúpiť do 15. júna tohto roka

Zostať či odísť? Otázka hodná Hamleta

Text a foto: Irena BERKOVIČOVÁ

V uplynulých dňoch rozposlala Sociálna poisťovňa svojim sporiteľom už druhý letter s informáciami, pre koho je výhodné odísť z druhého dôchodkového piliera a komu sa oplatí zostať. Táto iniciatíva sa stretla s vlnou kritiky najmä niektorých opozičných strán. Poslanec Mostu – Híd Ivan Švejna, ktorý bol priamo pri zakladaní dôchodkových správčových spoločností a druhého dôchodkového piliera, považuje tento systém za „svoje dieťa“.

Verejne vyhlásil: „Chápe, že Smer to tak necíti, a preto druhému pilieru stále škodí.“ Sporiteľom odporúča, aby letter „pokrčili a rovno hodili do koša“, pretože zavádza. Podľa jeho slov, k spoľahlivosti druhého dôchodkového piliera by sa mala vyjadriť Národná banka Slovenska, ktorá má dohľad nad týmto systémom.

■ REAGUJÚ NA KRITIKU

Na kritiku opozície reagoval štátny tajomník Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Jozef Burian (na obr.), ktorý sa odvoláva na správu Európskej komisie. Rezort práce podľa neho poskytuje sporiteľom

relevantné informácie, štatistiky a údaje, aby sa objektívne rozhodli, či v druhom pilieri zostanú, alebo z neho vystúpia, respektíve doň vstúpia. Všetky informácie podľa Jozefa Buriana pochádzajú tak z vlastných odborných analýz ako aj od renomovaných zahraničných inštitúcií, ako je Svetová banka, Európska centrálna banka a Európska komisia.

■ KOMU JE ZBYTOČNÝ

Podľa Sociálnej poisťovne je účasť v druhom dôchodkovom pilieri zbytočná pre vyše 383 tisíc ľudí, ktorí sú dlhodobo nezamestnaní alebo práceneschopní. Neodvážali si

žiadne peniaze na svoj účet, pretože boli bez vymeriavacieho základu. Tieto prípady platia aj pre tých, ktorí pracujú v zahraničí a nevzťahuje sa na nich legislatíva SR. V porovnaní s 1. pilierom sa dostanú pri odchode do dôchodku do straty. Sociálna poisťovňa im preto odporúča z 2. piliera vystúpiť.

Zväziť účasť v druhom pilieri by mali aj tí sporitelia, ktorí majú viac ako 40 rokov, pričom ministerstvo práce a Sociálna poisťovňa odporúčajú z neho vystúpiť ľuďom starším ako 45 rokov. Výpočty ďalej ukazujú, že ak sporiteľ zarába 858 eur mesačne, alebo ešte menej ako je súčasná priemerná mzda,

Jozef BURIAN

je pre neho druhý dôchodkový pilier nevýhodný. Zároveň nemá zmysel v ňom zotrvať pri menej ako 25-ročnom sporení. „Ak by sme mali hodnotiť výsledky v druhom pilieri výhradne podľa doterajšej reality, tak po desiatich rokoch sporenia

by bol druhý pilier výhodný len pre sporiteľov, ktorí majú mzdu vyššiu ako 3,7 násobok priemernej mzdy. To znamená, že je výhodný pre tých, ktorí zarábajú viac ako 3000 eur mesačne.“ Štátny tajomník rezortu práce síce pripustil, že výhodnosť pre sporiteľov sa v budúcnosti môže zlepšiť, ale odporúčania rezortu stále platia.

■ OPATRENIA ZABRALI

Analýza Európskej komisie o vývoji výdavkov na dôchodkové systémy, ktorú zverejnila v minulých dňoch, okrem iného uvádza, že v najbližších rokoch by sa výdavky na dôchodkový systém na Slovensku mali znížiť o pol percenta. Zároveň sa v nej píše, že v roku 2040 budú výdavky na úrovni dneška, teda budú tvoriť približne osem percent hrubého domáceho produktu. Znamená to, že dôchodkový systém je po opatreniach vlády v roku 2012 udržateľný a prvý dôchodkový pilier stabilizovaný.

Druhý dôchodkový pilier je otvorený do 15. júna tohto roka.

Vybraným druhom potravín sa zníži daň z DPH o polovicu Po balíčku memorandá s obchodníkmi

Ivan BROŽÍK – Ilustračné foto: zdroj internet

Súčasťou druhého sociálneho balíčka vlády Roberta Fica je zníženie dane z pridanej hodnoty od 1. januára 2016 na desať percent pri vybraných druhoch základných potravín, akými sú čerstvé mäso, mlieko, maslo a chlieb. Už teraz je však zjavné, že v praxi nebude ľahké toto zníženie dane preniesť do spotrebiteľských cien. Prezident Zväzu obchodu a cestovného ruchu SR Pavol Konštiak vzápätí opakovane garantoval, že obchodníci sa budú správať korektne a pri určených vybraných druhoch potravín znížia pultovú cenu o polovicu doterajšej DPH.

Vláda zvažuje vybrať z dvadsať-percentnej dane chlieb, polotučné mlieko, maslo, čerstvé mäso a sladkovodné ryby. Nateraz však nie je možné určiť, ako by sa pokles cien rátal napríklad pri rožkoch. Obchodníci sú v každom prípade pripravení podpísať memorandum s vládou o korektnom znížení cien vybraných druhov potravín.

■ ĎALŠIE BENEFITY

Balíček obsahuje zvýšenie minimálnej mzdy tak, aby sa priblížila k hranici štyristo eur, zníženie doplatku na lieky pre deti

a dôchodcov či obnovu spoločných priestorov nemocníc. „Maximálny cenový strop doplatkov za lieky sa pre dôchodcov nad šesťdesiat-dva rokov zníži zo štyridsaťdva eur na dvadsaťpäť eur štvrtročne a pre deti do šesť rokov sa zavedie cenový strop osem eur štvrtročne,“ vysvetlil predseda vlády. Smer-SD má tiež záujem zvýšiť podporu rodín a pomôcť regiónom s vysokou mierou nezamestnanosti.

„Pre regióny s mierou nezamestnanosti nad dvadsať percent bude zákonom vytvorený automatický mechanizmus nárokovateľnej

podpory týchto regiónov formou zvýhodnenia verejných aj súkromných investícií, budovania cestnej a lokálnej infraštruktúry, podpory zamestnávania, umiestňovania verejných inštitúcií a iných foriem motivácie investovať v týchto regiónoch, zamestnávať a zamestnať sa,“ oznámil Robert Fico.

■ ÚPRAVA DÁVOK

Ďalším opatrením je zvýšenie materskej dávky, zvýšenie príspevku na starostlivosť o dieťa do troch rokov zo súčasnej hladiny dvestotridsať eur na úroveň dvesto-

osemdesiat eur. Premiér oznámil aj rozšírenie kapacít materských škôl a výstavbu základných škôl modulového typu.

„Dávka na materskej dovolenke bude zvýšená zo súčasných šesťdesiatpäť percent príjmu poberaťného pred nástupom na materskú dovolenku na úroveň sedemdesiat percent tohto príjmu,“ avizoval premiér s tým, že tieto opatrenia by mali podporiť zvýšenie zamestnanosti matiek. Vláda Roberta Fica plánuje poskytovať rodinám aj príspevok pre deti na školy v prírode a lyžiarske kurzy, chce tiež dotovať

pobyty pre sociálne slabšie rodiny v štátnych zariadeniach. To znamená, že na základe údajov úradov práce vláda plánuje ročne vybrať dvadsaťtisíc ľudí zo sociálne slabších rodín, ktorým štát poskytne zadarmo vikendové alebo týždňové pobyty s plnou penziou v štátnych ubytovacích zariadeniach na Slovensku.

■ OPOZÍCIA KRITIZUJE

Prvý sociálny balíček podľa premiéra nemal negatívny vplyv na deficit či verejný dlh. „Bol krytý z efektívneho výberu daní a efektívneho boja s daňovými únikmi. Nebol spojený so žiadnym zvyšovaním daní a odvodov a neboli naň použité žiadne príjmy z predaja štátneho majetku a nemá žiadny finančný vzťah k otvoreniu druhého dôchodkového piliera. Presne tieto isté pravidlá sa budú vzťahovať aj na druhý sociálny balíček,“ upozornil predseda vlády. Opozícia napriek tomu podrobila druhý balíček sociálnych opatrení vlády Roberta Fica tvrdej kritike. Z úst oponentov väčšinou zaznieva, že sú to predvolebné manévry Smeru.

VŠIMLI SME SI

Aj keď Slovensko prežíva zahanbujúcu vlnu odchodu šikovných tvorivých ľudí za uplatnením sa do zahraničia, predsa len z času na čas sa dozvedáme, akí nápadití géniovia u nás ešte žijú, tvoria, vymýšľajú a doslova naše Slovensko zviditeľňujú v celom svete. Jedným z takýchto, ešte stále doma pôsobiacich „mozgov“ je pán Ivan Maďar z Kysúc. Vymyslel a patentoval čosi, čo zaujalo aj najväčšie lodiarne spoločnosti sveta.

Patent za milióny eur

O jeho patent je obrovský záujem, podľa všetkého už ho kúpili aj v USA. To však nemusí byť dôvodom na radosť, pretože je známe, že z obchodných príčin sa mnohí ekonomickí giganti uchylujú k skupovaniu patentov, ktoré by vyššou efektívnosťou mohli ohroziť ich ekonomické fungovanie a takpovediac ich uložia „na ľad“.

Na Kysuciach sa tentoraz zrodil nápad získať energeticky bohaté oleje technológiou špeciálneho drevna a mletia komunálneho odpadu. Vynálezca by chcel začať výrobu priamo u nás doma, ale naráža na nepochopenie či obavy miestnych obyvateľov, ktorí sa boja, že ide o spaľovanie odpadkov. Pri použití tejto prevratnej technológie sa však nič nespája, pracuje sa s mletím a tlakom, pre životné prostredie neexistuje nijaké riziko – práve tak ako pre kvalitu života v okolí spracovateľského závodu.

V Kysuckom Novom Meste bude k tejto téme 6. júna miestne referendum. Nezávislí odborníci však súhlasia s názorom vynálezcu, že prevádzka nijakým spôsobom neohroziť či nepoškodí životné prostredie. Ak by sa všetko podarilo, Slovensko by do sveta mohlo začať exportovať pohonné hmoty určené pre veľké zaoceánske nákladné lode. Ekonomický efekt pre ich majiteľov je viac ako zaujímavý. Na Kysuciach by sa likvidoval odpad z celého Žilinského kraja a vznikli by aj nové zamestnanecké príležitosti.

(ib)

Čínske investície si hľadajú priestor, pomôžeme ho najst Peking potrebuje zhodnotiť miliardy

Slovensko by malo byť aktívnejšie v rokovaniach s investormi z Číny. Ak je niekde na svete v tomto pokrízovom období nadbytok voľného kapitálu, je to práve v krajine kedysi nebeského, dnes ekonomického draka Ázie.

Na všetky veľké stavebné projekty Číny v Európe – dokonca aj na tie, ktoré by v podobe transkontinentálnych dopravných tepien mohli viesť aj cez Slovensko, odpovedáme buď nijako, alebo len v rovne prísľubov vypracovania štúdií, čo je vlastne to isté ako nijako. Akurát to zhltnú pár miliónov navyše. Nečudo, že pozornosť investorov z tejto krajiny sa obracia na iný kontinent.

Spojiť tichomorské pobrežie Peru s atlantickým pobrežím Brazílie železnicou – to je najnovší investorský zámer Číny, o ktorom momentálne rokujú (a už nielen rokujú) experti z Peru a z Číny. Informácie o ňom má na svojej webovej stránke Ministerstvo zahraničných vecí Čínskej ľudovej republiky. K dohode o tomto projekte došlo počas návštevy čínskeho premiéra Li Kche-čchianga v Peru. Je to už tretia z juhoamerických krajín, ktoré čínsky premiér navštívil po Brazílii a Kolumbii. Jeho ďalšou zastávkou na ceste po Južnej Amerike je Čile.

Na možnej výstavbe železnice sa dohodla čínska vláda aj s predstaviteľmi Brazílie. Navrhovaná železnica by znížila náklady na prepravu agrokomodít a nerastných surovín do Ázie. Ak

ČO INÍ NEPÍŠU

sa má takáto železnica vybudovať, podľa peruánskeho prezidenta Ollantu Humalu je účasť Číňanov nevyhnutná.

Okrem plánov na vybudovanie ambiciózných dopravných tratí sa vlády Číny a Peru dohodli na spolupráci v ropnom a banšskom sektore, poľnohospodárstve, leteckej doprave, ako aj v oblasti zdravotníctva. To však investorm z Ázie stále nestačí. Začiatkom tohto roka čínsky prezident Si Ťin-pching prislúbil v najbližších desiatich rokoch investície do Latinskej Ameriky v objeme dvestopäťdesiat miliárd amerických

dolárov (223,93 miliardy eura). Číňania počas návštevy premiéra Li Kche-čchianga v Brazílii podpísali tiež viacero dohôd, okrem iných aj o nákupe dopravných lietadiel spoločnosti Embraer čínskou Tianjin Airlines zhruba za 1,3 miliardy dolára. Ďalšie dohody sa týkajú investícií a spolupráce s ropnou spoločnosťou Petrobras v hodnote okolo sedem miliárd dolárov, ako aj spolupráce s ťažobným koncernom Vale. Peking plánuje do brazílskej ekonomiky investovať spolu vyše päťdesiat miliárd dolárov.

Ján ČERNÝ

Hrozba duchovného bezdomovectva

Eva ZELENAYOVÁ

Slovensko necelý rok pred parlamentnými voľbami neposkytuje obraz spokojných občanov štátu. Napriek tomu, že vládny Smer-SD sociálnymi balíčkami robí všetko preto, aby si naklonil voličov. Pre sociálnu vládu nie je dobrou vizitkou, že Slovensko má najvyššiu DPH na potraviny, ale aj na knihy či tlač. A trpí na absolútnu schizofréniu v oblasti ľudských práv. Na jednej strane poslanci vládneho Smeru hlasujú za prijatie ústavného zákona o rodine, na druhej vláda prijíma stratégiu rodovej rovnosti s akčným plánom postupu uplatniť tézy dokumentu v praxi. Pritom ideológia rodovej rovnosti je priamo namierená proti prirodzenej rodine.

Poslanci Smeru hlasujú v Európskom parlamente za liberálne návrhy, ba aj za také, ktoré

od samého základu rozvracajú európsku kultúru. Ako nedávno pri kvótach pre prisťahovalcov. Hoci pravda je, že Európsky parlament aj bez Smeru našťastoval politiku smerujúcu proti vlastnej kultúrnej tradícii. Pod rúškom budovania sekulárnej spoločnosti vyhnal Boha z tzv. európskej ústavy a všemožne sa usiluje vychádzať v ústrety cudzím kultúram, cudzím bohom. Až tak, že sa zbavuje vlastnej identity. Bez dynamitu, no účinnejšie než islamisti.

Ešte neutíchli zhrozené komentáre po prvých kvótach azylantov a už je ich z dvadsaťtisíc až štyridsaťtisíc. A prichádzajú ďalší. Prevádzajú kresťanov utopia v mori a do Európy dopravujú moslimov. Ich požiadavky voči vládám európskych štátov sa stupňujú. Keď sa

vám nepáči islamské právo šaría, vystahujte sa z Belgicka. Vo Švajčiarsku žiadajú odstrániť kríž zo štátnej vlajky. Čechom odkazujú: Keď sa vám nepáči islam, vystahujte sa. Kam? Kam pôjdu Euró-

KOMENTÁR

pania? Čo zastane z našej kultúry, ktorá sa už dnes prejavuje skôr hmotnými pamiatkami než praktizujúcou morálkou?

Zavádzanie ideológie rodovej rovnosti, hľadanie pohlavnej identity v sociálnom správaní, zmyselnosť povyšovaná na ľudské právo je cesta do pekla. Človeka zbavuje prirodzených sociálnych vzťahov, robí z neho bezdomovca vlastnej identity. Človek zbavený väzieb na blízku komunitu je ľahko manipul-

vateľný, nikam vlastne nepatrí. A do takto rozvrátenej spoločnosti prichádzajú prisťahovalci, od ktorých si sľubujeme, že budú robiť na naše dôchodky! Aké naivné!

Súčasná politická scéna nie je schopná garantovať zachovanie vlastnej kultúry a identity národa. Niektorí komentátori vyčítajú cirkvi, že sa stará len o sexualizáciu spoločnosti a neupozorňujú na skutočnosť, že sa tu kradne. Ibaže z histórie je známe, že kto chcel rozvrátiť spoločnosť, vždy siahol na sexualizáciu života. Nasledovalo uvoľnenie mravov, žiadne zábrany, absencia pojmu hanba. Zatiaľ nevidno nijaký politický subjekt, ktorý by mal v programe duchovnú a ekonomickú obrodu národa. Najmä pojem duchovno akoby stratil domovské právo nielen na Slovensku, ale v celej Európe. Existujú síce náznaky, že sa chcú spojiť kresťansky a národne orientované subjekty, no vzhľadom na slovenskú nesúdržnosť možno predpokladať, že ide skôr o zbožné želanie väčšiny obyvateľstva. Duchovná vyprázdnenosť starého kontinentu je hrozivá. Destabilizuje všetky štáty Európskej

únie. Cez zopár vysokých predstaviteľov Únie možno ovládať takmer celé spoločenstvo štátov. Pri úplnom nedostatku morálky, jednoducho – cez peniaze. Najväčší filantrop sveta predsa súčasníkom odkázal, že staré autority sa vyčerpali a jedinou sú peniaze. Pre niektoré kruhy nie je nič ľahšie, ako si ich natlačiť.

Voľby v roku 2016 nebudú obyčajnými voľbami. Pôjde v nich o naše prežitie. Ešte nikdy v minulosti nebola existencia európskych národov taká ohrozená ako v súčasnosti. Na zápravu nie je čas. Rodová ideológia a podobné zahrávanie sa skupín LGBTI s vitálnymi funkciami spoločnosti nie sú namieste. Je pozoruhodné, že na projekty, ktoré destabilizujú základy zdravej spoločnosti, sa vynakladá obrovské množstvo prostriedkov. Vynára sa množstvo jednotlivcov, ktorí sú ochotní príviesť sa na umierajúcej generácii. Dokonca sa jej nehanbia vysmievať. Infiltovali sa do vládnych štruktúr, médií, mimovládneho sektora. Zabojujú s týmto molochoom si bude vyžadovať ľudské úsilie. Ale inak nám budúcnosť nehrozí.

Na EXPO boduje pavilón aj okolie

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ

Prototyp lietajúceho auta, ale aj inovatívne systémy superkáblov sú produkty, ktorými sa Slovensko najnovšie pochváľilo pred celým svetom. Brány svetovej výstavy EXPO Miláno 2015 sa otvorili 1. mája, pričom toto najvýznamnejšie celosvetové výstavné podujatie potrvá až do 31. októbra. Organizátori očakávajú, že počas nadchádzajúcich mesiacov navštívi expozície vo všetkých pavilónoch až dvadsať miliónov návštevníkov, keďže už začiatkom mája predali vyše desať miliónov vstupeniek.

Celková plocha slovenskej expozície je vyše tisíc štvorcových metrov. Pavilón sa podarilo umiestniť do exkluzívnej zóny hneď vedľa tvrdej konkurencie tradične úspešných vystavovateľských veľmocí. Naša expozícia sídli na lukratívnom mieste pri pavilónoch

Japonska, Ruska a Kataru a v blízkosti výstavných priestorov Nemecka, Rakúska, USA, Monaka a najmä usporiadateľského Talianska. Na výstave EXPO Miláno sa tento rok zúčastňuje až stoštyridsaťpäť krajín z celého

POZNÁMKA

sveta, pričom ústredná téma znie: Užívaj planétu, energia pre život.

Slovensko na svetovej výstave EXPO 2015 už zabodovalo nielen samotnou expozíciou, ale aj okolím pavilónu. Dostali sme sa do rebríčka TOP 20, ktorý vyhlásili talianske noviny Corriere della Sera. Denník v článku Expo Miláno, 20 najkrajších terás a rady o tom, kedy ísť na návštevu, spomína slovenskú terasu okolo pavilónu ako výnimočnú. Do TOP 20

sa ešte okrem Slovákov dostali napríklad aj Česi, Uruguay, Angola, Nemci, Francúzi, Briti, Američania či Rusi. Podľa generálneho komisára EXPO Miláno 2015 Martina Poláka je každé podobné ocenenie veľkým povzbudením.

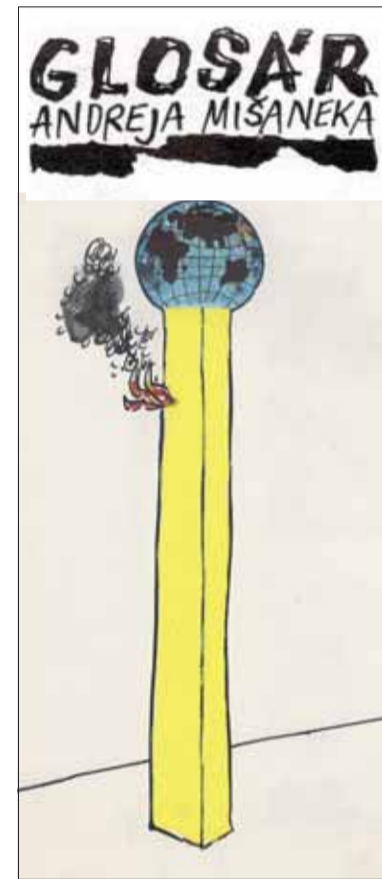
„Je to jasný dôkaz o tom, že slovenský pavilón má úspech a boduje aj u národných talianskych novinárov. Stretávame sa s pozitívnymi ohlasmi u veľkého množstva návštevníkov.“

Účasť Slovenska na výstave EXPO v Miláne by nás mala vyjsť približne na štyri milióny eur. Suma predbežne vychádzala z predpokladu, že výstavbu pavilónu mali zabezpečiť slovenské dodávateľské firmy a v pavilóne bude pracovať slovenský personál. Prezentácia Slovenska v Miláne vyjde drahšie ako v roku 2010

na EXPO v čínskom Šanghaji. Vtedy svetová výstava stála Slovensko 3,36 milióna eura.

Z navrhovaných nákladov na výstavu v Miláne mali ísť vyše tri milióny eur na samotnú expozíciu a 950 tisíc eur na prevádzkové náklady. Ministerstvá sa podieľali na financovaní deväťdesiatich percent nákladov zabezpečenia účasti na EXPO, z ich rozpočtov predkladateľa materiálu žiadali vyčleniť 3,57 milióna eura. Rovnakou mierou sa mali podieľať ministerstvo hospodárstva, ministerstvo zahraničných vecí, ministerstvo pôdohospodárstva, ministerstvo dopravy, ministerstvo kultúry a ministerstvo školstva. Zvyšných desať percent nákladov mali pokryť príspevky akciových spoločností, spadajúcich pod rezort hospodárstva.

V roku 1993 sa Slovensko zúčastnilo expozíciou na EXPO Taejon, v roku 1998 na EXPO Lisabon, v roku 2000 na EXPO Hannover, na EXPO Aichi 2005, v roku 2008 Slovensko vystavovalo na EXPO Zaragoza a v roku 2010 na EXPO Šanghaj. Vláda neschválila účasť Slovenskej republiky na EXPO 2012 Yeosu v Južnej Kórei.

AKO BOLO, ČO BOLO

Pri Novej Bani vojaci kedysi dávno zlapali istého Michala. Otec mu zomrel. Matka chorľavela. Richtár dal chlapca zverbovať, lebo rodina nemala peniaze na úplatok. Michalova šestnásťročná sestra Zuzka prosila kapitána, aby ho prepustil, lebo je jediným živiteľom rodiny. Ten ukázal na štyridsaťmetrové bralo a povedal, že keď z neho skočí a prežije, jej brata pustí. Zuzka skočila a dopadla bez zranenia. Bol to zázrak. Bralo pomenovali Dievčia skala. Pod jej vrcholom vysekal v roku 1886 Štefan Wolf Kňazolucký výklenok a osadil doň sošku Panny Márie. Jeho vnuk Štefan Wolf Slameníkov spomína, ako ho v roku 1942 šéf bratislavskej Mestskej plynárne Ing. Štefan Janovjak dotvoril na kaplnku. V plynárni rozširovali bránu. Tú starú, dielo umeleckého kováča, dal previezť k Dievčej skale. Podľa jej veľkosti vysekali terajšiu kaplnku. Na bratislavskom Centrálnom

trhovisku som stretol syna inžiniera Janovjaka, ktorý žije vo Francúzsku. Zašli sme do Slovenského plynárenského múzea, kde boli aj strohé zmienky o jeho otcovi. Janovjak junior porozprával, že

Ako šéf plynárne ožral esesákov

Peter VALO

otec promoval v roku 1930 na nemeckej technickej univerzite v Brne. V roku 1934 vyhral konkurz na miesto prevádzkového inžiniera plynárne. Neskôr ho Mešťanosta Bratislavy Belo Kováč vymenoval za technického prednostu plynárne so slovami: „Vám dávam toto miesto, lebo vy máte čisté ruky.“

Bola vojna. Bratislava mala jediný plynojem. Ing. Janovjak vedel, že z bezpečnostných dôvodov by boli lepšie dva.

Magistrát však povoľoval len investície, ktoré prinášali zisk alebo mali sociálny charakter. Riaditeľ pripravil projekt na ziskový plynojem a stavbu povolili. Inžinier Janovjak hovoril po nemecky a mal kontakty

nite si! Nezdíeľam síce pesimistický názor pána Janovjaka, ale len Boh vie, čo nás čaká.“

O poldruha mesiaca sa Janovjakove obavy naplnili. Americké bombardéry zbombardovali rafinériu Apollo. Zničili aj

ničiace dielo previesť, podávaním alkoholických nápojov uviedol do stavu opojenia, a takto sa mu podarilo esesákov vyviezť z plynárne von“. Stručne povedané, ožral esesákov tak, že zabudli, načo prišli.

Inžinier Janovjak robil krátko šoféra biskupovi Lazíkovi. Niekdajší spolupracovníci poznali jeho kvality. Pomohli mu k miestu technického radcu na Slovenskej vysokej škole technickej. Neskôr pôsobil vo Výskumnom ústave stavebníctva, kde prihlásil viacero patentov. A jemu – ako známemu reakcionárovi, udelili za minulého režimu vyznamenanie Za vynikajúcu prácu. Inžinier Janovjak zomrel v roku 1977. Jeho syn Štefan pri návšteve Slovenska zafinancoval dotvorenie kaplnky na Dievčej skale. Ak niekto navštívi plynárenské múzeum, dozvie sa nové príbehy z minulosti. Keby sa však chcel dotknúť brány starej bratislavskej plynárne, musel by zísť k Dievčej skale pri Novej Bani.

SEBAOBRAHA

Asociácia slovenských vojakov (ASV) je občianske združenie, ktoré v deväťdesiatych rokoch minulého storočia vystupovalo za samostatný štát slovenského národa, za jeho suverenitu, nedotknuteľnosť hraníc a vlastnú armádu. ASV nedávno aktivovala svoju činnosť, podľa jej predstaviteľov ako reakciu na bezprostrednú hrozbu straty suverenity a znepokojujúce zníženie obranyschopnosti Slovenskej republiky. Armáda je najvýznamnejšou zložkou ozbrojených síl štátu, plniaca úlohy obrany a ochrany. Slovenský vojak je ten, ktorý fyzicky vykonáva rozkazy vedúce práve k obrane a ochrane života a majetku občanov a vlasti. Na to, aby efektívne mohol plniť svoje úlohy, potrebuje kvalitnú výzbroj a kvalitný výstroj, postačujúce pre výkon jeho služby.

Vojaci nemlčia

Ako uvádza Jozef Žarnovičan, predseda ASV: „Už od roku 1993 boli systematicky znižované počty príslušníkov Armády SR, neskôr Ozbrojených síl SR, až na terajší počet približne štrnásťtisíc vojakov. Bojaschopná časť armády, teda tzv. bojovníci, to sú vojaci, ktorí nasadzujú priamo svoj život pri plnení bojových úloh pri obrane občanov a vlasti. Ich početný stav v súčasnosti dosahuje menej ako tritisíc príslušníkov, čo by v prípade potreby nestačilo napríklad ani na ochranu jednej tretiny štátnej hranice. Od roku 1993, teda od vzniku samostatného Slovenska, sa nekonalo cvičenie záloh, nebolo ani cvičenie vojakov so zameraním na obranu hraníc pred vonkajším nepriateľom, nie je nastavená celková koncepcia armády ani s tým spojená stratégia jej rozvoja. Chýba moderná výzbroj, bojová a ťažká technika, tá súčasná je po lehote životnosti, výstroj vojakov je nedostačujúci a zastaraný.“

Viac než dvadsať rokov nebolo vykonané národné cvičenie civilnej ochrany na ochranu pred následkami väčších živelných pohrôm, preto zložkám civilnej ochrany tiež chýba príslušný výcvik a technika.

Podľa predsedu ASV „Ministerstvo obrany SR namiesto výcviku vojska, cvičenia záloh a rozvoja vojenskej spôsobilosti u občanov nevojakov mrhá drahocennými finančnými prostriedkami na nákup nepotrebných a drahých techník. Týmto nákupmi nezlepšuje bezpečnosť štátu a obrany svojich občanov, ale naopak, znižuje ju, pretože presúva finančné zdroje štátu do oblasti, ktorá je pre obranu štátu v súčasnosti nepotrebná. Väčšina nákupov sa robí bez obstarávania a čo je horšie, bez odborného posúdenia viacerých alternatív. Nákupy techniky, ako sú stredné dopravné lietadlá C-27J Spartan, ľahké dopravné lietadlá L-410 či viacúčelové vrtuľníky UH-60M, nezodpovedajú schválenej koncepcii obrany štátu, ktorá je prvoradou úlohou MO SR a je nadradená všetkým zahraničným spoluprácam, paktom a alianciám. Pre dôvodné podozrenie z ohrozenia bezpečnosti SR, ohrozenia suverenity SR, zo zneužitia právomoci verejného činiteľa a z neprimeraného narábania s daňami občanov SR ASV pripravuje trestné oznámenie na neznámeho páchatela.“

ASV vyhlasuje, že bude presadzovať zriadenie Úradu generálneho inšpektora OS SR pri Národnej rade SR ako kontrolného orgánu kontrolujúceho hospodárenie a napĺňanie koncepcie obrany štátu MO SR. Podrobnosti chce ASV zverejniť v blízkej budúcnosti.

Robert LANDIS

Marta DEMJÉNOVÁ, predsedníčka Slovenskej samosprávy v Mlynkoch Pilíš volá Slovákov na spoločný chodník

Zhovárala sa Zuzana PAVELCOVÁ – Foto: archív SNN

Vrch Pilíš sa vypína nad slovenskou dedinkou Mlynky v Maďarsku. Tento rok sa tu pričinením miestnej samosprávy, vedenej Martou DEMJÉNOVOU, Združením a regionálnym a kultúrnym strediskom pilíšskych Slovákov, uskutočnil už VII. ročník podujatia Spoločnými chodníkmi v znamení prehlbovania priateľstva.

Marta DEMJÉNOVÁ

náladu, pekné zážitky z krásnej túry, pocit spolupatričnosti a prekrásny výhľad z novej rozhladne na vrchole Pilíša.

- Aký bol z vášho pohľadu tohtoročný výstup?

Pešia túra sa uskutočnila v nedeľu 17. mája a prišiel na ňu každý, kto chcel niečo spraviť pre svoje zdravie, pre slovensko-maďarské priateľstvo, kto má rád slovenské pesničky, rád sa zabáva a chce zažiť niečo nezabudnuteľné. Po nedeľnej bohoslužbe sa všetci účastníci vybrali od Strediska pilíšskych Slovákov v Mlynkoch na zhromaždisko na Santove pri kaštieli Orosdy, odkiaľ potom po krátkom kultúrnom programe

začali svoju túru. Počasie vcelku prišlo, v cieľi bol pripravený piknik s opekaním slaninky a ďalším občerstvením.

- Po siedmich ročníkoch podujatia už môžete hodnotiť – aké sú vaše doterajšie skúsenosti, kto k vám do Mlynkov zavítal? Prichádzajú aj matičiari?

Na výstupe sa zúčastňujú najmä tu usadení Slováci z okolia Pilíša. Počas uplynulých rokov sa na túre zúčastnili veľvyslanci SR v Budapešti, predseda Úradu Slovákov žijúcich v zahraničí, zástupcovia viacerých slovenských organizácií a matičiari najmä zo Štúrove a z našich ďalších družobných obcí, ale aj z iných miest. Toho roku k nám trebárs prišli

- Stáli ste aj pri zrode tohto výstupu od jeho prvého ročníka? Čo ste od organizovania tohto podujatia očakávali, prečo vzniklo?

Prvý výstup na Pilíš sme usporiadali z iniciatívy slovenského veľvyslancu v Budapešti Juraja Migaša. Výstup sme nazvali Spoločnými chodníkmi. Cieľom podujatia bolo nielen vzdať poctu pamiatke našich predkov, ale i poukázať na to, že my všetci, ktorí žijeme tu v Karpatskej kotline, aj Slováci, aj Maďari, patríme spolu, veď chodíme spoločnými chodníkmi. Musíme hľadať veci, ktoré nás spájajú, a nie rozdeľujú. Na turistiku chodia spolu Slováci a Maďari z okolia Pilíša, prichádzajú aj ľudia zo Slovenska. Odtedy všetci chodíme po týchto spoločných chodníkoch.

- Výstup na Pilíš sa stal veľmi atraktívnym a dobre známym podujatím aj medzi Slováckmi žijúcimi vo svojej domovine. Čo toto podujatie pre jeho účastníkov ponúka? Ako je organizované?

Výstup na Pilíš je čoraz populárnejší nielen v kruhu Pilíšanov, ale aj na Slovensku. Každý rok sa na ňom zúčastňuje viac turistov. Aj v tomto roku prišla zo Slovenska stovka návštevníkov. Účastníkom ponúkame najmä dobrú

O ČOM JE REČ

Muž menom Thorstein Veblen bol americký spisovateľ, ekonóm, učiteľ, sociológ..., ktorý žil v rokoch 1857 - 1929. Nebol vraj dobrý rečník, no vedel dobre písať. Až tak dobre, že jeho knihy sa čítajú a vydávajú aj v tomto storočí. Teória záhaľ-

zaujima dnešného čitateľa, jeho kniha je vypredaná a študenti o nej i o ňom píšú dokonca aj diplomové práce. To, čo som o tomto literátovi doteraz vedel, bolo, že zaviedol do života akési termíny o okázalej spotrebe a okázalom nič nerobení. Tvrdil, že okázalé vystatovanie sa svojím bohatstvom a peniazmi bude bežným znakom každej

isté osobnosti zo sveta kultúry a politiky. Akoby citovala starého Veblena, ktorý tiež tvrdieval, že bohatstvo, moc a sláva sa budú vždy vystavovať na obdiv, pretože iba tie najdrahšie veci sú dokladom o schopnosti ich vlastníť. Ak ich niekto nemá, je to prejav úpadku a podradného postavenia. A tak sa pravidelne dozvedáme, kto má najdrah-

šľak trafi od závidi každého „ufňukanca“ ktorý si nedokáže podobné ozdoby nadobudnúť. Judínyová iba v praxi predváža vo svojej relácii takzvanú okázalú spotrebu, o ktorej písal pred mnohými rokmi muž menom Thorstein Veblen.

Ten však, ako som už spomenul, zaviedol do života aj slovný obrat okázalé ničnerobenie. Mal na mysli takých ľudí, ktorí okázalo predvážajú svet, že nemusia nič robiť, ak sa im nechce. Narodili sa totiž do takých pomerov, že zásluhou svojich predkov prežívajú svoj život iba v radovánkach a bez práce. Aj v našich končinách by sme našli takýchto šťastlivcov, no viacej je takých, čo nám predvážajú svoje ničnerobenie, aj keď sa nenarodili do bohatých pomerov. Živoria zo sociálnych dávok, nikto ich nechce zamestnať, a čo je ešte horšie, mnohí z nich už stratili akékoľvek pracovné návyky. Ostáva im jediné – predvážať pred nami svoje ničnerobenie. Týchto chudákov však Thorstein Veblen asi nemal na mysli, keď písal svoju Teóriu záhaľčivej triedy.

O sprítomnenej teórii záhaľčivej triedy

Rudolf SLEZÁK

čivej triedy vyšla dokonca aj v našich končinách v roku 1999 vo vydavateľstve Slon napriek tomu, že v tom čase uplynulo už sto rokov od jej prvého vydania. Nie som ekonóm ani sociológ, aby som sa podrobnejšie zaoberal touto odbornou prácou, a priznávam, že ma tento žánr nejako zvlášť ani nepriťahuje. Iba zo zvedavosti som začal tak trochu pátrať po tom, čím to je, že tento spisovateľ ešte i dnes svojimi myšlienkami

doby. Čo zostalo z týchto jeho myšlienok? Myslím si, že asi všetko...

Ako v praxi vyzerá okázalá spotreba, o ktorej píše vo svojej knihe Thorstein Veblen, sa môžeme dozvedieť nielen listovaním v jeho práci, ale každý týždeň aj v Judínyovej relácii Smotánka. Kto nie je v Smotánke, akoby ani nebol v slovenskom šoubiznise, tvrdí nám táto dáma pravidelne na Markíze, keď nám predstavuje znova a znova tie

šiu kabelku, róbu, topánky, náhrdelník, náramok alebo iný šperk..., akoby to bola súťaž v tom, kto má viac peňazí, drahšie auto, viac mileniiek alebo detí s rôznymi ženami. Podľa toho sa hodnotí aj to, kto má aký vplyv v tejto branži. Stále tie isté tváre, tie isté celebrity, len hodnota ich rób a šperkov sa mení. Akoby sa obávali, že ak budú mať na sebe niečo lacnejšie, verejnosť bude mať o nich menší záujem. Nech teda

aj matičiari zo Sučian a z iných miest.

- Svoju slovenskosť Mlynky udržiavajú aj počas roka. Na čo ste pyšní a naopak, kde by ste ešte svoje úsilie chceli zintenzívniť?

V Mlynkoch máme slovenskú národnostnú škôlku a základnú školu. Máme viac kultúrnych spolkov a iných organizácií, cieľom ktorých je pestovanie slovenskej národnostnej kultúry a zachovávanie jazykového a kultúrneho dedičstva našich predkov. Popri spomínanom výstupe pripravujeme aj iné tradičné slovenské podujatia. V polovici februára tohto roku to boli oslavy Cyrila a Metoda, fašiangy sa u nás končia Šiškovým festivalom, stále si pripomínáme výročie založenia našej obce, slovenský kultúrny program základnej školy aj slovenské Vianoce. Veľmi dobré vzťahy udržiavame s matičiarmi v Štúrove a bratskými obcami na Slovensku – Blatné, Mlynky Dedinky a Partizánske. V roku 2016 sa na spoločný chodník k Pilíšu vyberieme 6. februára a bude to zimný výstup na Pilíš.

Stavovská organizácia je vstave, keď sa chorému nasadzuje defibrilátor Gazdovali od deviatich k piatim!

Ivan BROŽÍK – Foto: (se)

Syndikát slovenských novinárov, zdá sa, sa najnovšie topí v iných problémoch, ako je „len“ založenie budovy najhorším možným spôsobom zo všetkých možných zlých schránkovej spoločnosti. Tu niektorí slovenskí „novinári“ predvedli naozaj netušené schopnosti, keď sa pod niečo také podpisovali.

Ako sa zdá, novinári o svoje sídlo prídu.

„Pripomeňme, že existenčná hrozba bola oveľa akútnejšia pred rokom, keď v dôsledku nesplatenia 200-tisícového úveru nám exekútor zablokoval účty, spustil exekúciu a hrozila dražba. Tieto dôsledky neuváženíh krokov vtedajšej predsedníčky Slovenského Syndikátu (SSN) novinárov T. Valkovej sú minulosťou, prítomnosťou je však každodenné riešenie z toho vyplývajúcich finančno-právnych problémov,“ tak sa prihovára na stránkach internetového časopisu SNN Fórum jeho prvá podpredsedníčka Klára Grosmanová. Po analýze jeho obsahu je zrejmé, že Syndikát viac zaujíma, či a v akej podobe prežije, ako to, čo sa stalo a stane s jeho (zrejme bývalým) majetkom a kto sa na tom „zbývalnení“ pekne nabalil.

■ ZVLÁŠTNE NÁHODY

Zaujímavý je však aktuálny výpis z listu vlastníctva, ktorý sa viaže k budove a pozemkom SSN. Podľa neho totiž už záložné právo nie je zapísané na prospech schránkovej spoločnosti, ale na prospech istej eseročky, registrovanej v obchodnom registri ČR na meno konateľa s trvalou adresou v Bratislave! Český internetový portál, ktorý sa zaoberá opisom a charakteristikou obchodných firiem v ČR, píše o tejto eseročke nasledovne: „Spoločnosť... bola založená v Juhomoravskom kraji pred tromi rokmi (práve v čase založenia budovy SSN – poznámka redakcie). Spoločnosť podľa nám dostupných informácií dosahuje len malé obraty, nevieme, koľko má zamestnancov. Firma medzi-

ročne na obratoch stagnuje. V jej vedení vystupuje jediný konateľ.“

Nuž, asi je to len náhoda, že spoločnosť, ktorá medziročne stagnuje, má záložné právo na jednu budovu v mimoriadne lukratívnej časti Bratislavy – aj s pozemkami.

■ ŽRÚT MEDIAREGION

„Hoci za projekt Mediaregion už nemôžeme očakávať žiadne financie, stále sme za týmto nešťastným projektom nedali bodku. Na projekt Mediaregion bolo z prostriedkov SSN vynaložených spolu 183 083,68 eura. Neuznaných, resp. nevydokladovaných či inak hodnotených je viac než stotisíc eur! Dodajme, že žiadna vizia bývalej predsedníčky T. Valkovej splatiť úver z refundovaných peňazí Mediaregionu nikdy nebola reálna. Projektu od začiatku chýbali prvky ekonomickej návratnosti, išlo prakticky o kompenzáciu súkromných nákladov vybraných osôb. Akýkoľvek prínos pre SSN v podobe investícií do nehnuteľnosti či zabezpečenie miestnosti audiovizuálnou technikou bol v rovine špekulácií a zavádzania... Tieto pochybenia nielenže poškodili meno Slovenského syndikátu novinárov, spôsobili aj ďalšie problémy, nehovoriac o finančnom vykrytí čistej straty z projektu. Sám projekt či skôr jeho hodnotenie tak prechádza i do trestno-právnej roviny, pričom vyrovnáť sa

201 - Nehnutelná kultúrna pamiatka (národná kultúrna pamiatka) Umiestnenie pozemku: 1 - Pozemok je umiestnený v zastavanom území obce Ostatné parcie revidované	Stavby Súpisné číslo na parcele číslo Druh stavby Popis stavby 887 49W 1 20 Dom
Legenda Druh stavby: 20 - iná budova Kód umiestnenia stavby: 1 - Stavba postavená na zemskom povrchu	
ČASŤ B: VLASTNÍCI A INÉ OPRAVNENÉ OSOBY Por. číslo Príslušnosť, meno (priezvisko), rodné priezvisko, dátum narodenia, miesto trvalého pobytu (sídlo) vlastníka	
Účastník právneho vzťahu: Vlastník 1 Slovenský syndikát novinárov, Župné námestie 7, Bratislava, BR	
ICO: Poznámková Poznámková Poznámková	Opisovanie o začatí výkonu záložného práva: pozemok parc. č. 409/1, 409/2 a 409/3 SQUAM TRADE, SE, IČO: 4681968, o.z. Poznamenaná sa začiatie súdneho sporu vyhlásila v čase na uzavretie zmluvy na p.č. 409/1, 409/2 pod číslom konania 141 Poznamenaná sa začiatie súdneho konania vedeného na Okresnom súde Bratislava na p.č. 409/1 post č. konania 26/2015/2015

s jeho záverom, hoci zodpovedná osoba je známa, nebude jednoduché,“ píše tiež vo Fóre podpredsedníčka SNN K. Grosmanová. Po starom tri milióny korún sú v „ľufte“ a aj keď – citujem – „zodpovedná osoba je známa“, ťažko očakávať vymozenie spravodlivosti a návrat týchto prostriedkov do pokladnice SSN.

■ DOSTRATENA...

Nie bez zaujímavosti je skutočnosť, ktorá má určite na oboch stranách svoje dobré dôvody. Kým časť členskej základne podporuje myšlienku zvolania mimoriadneho snemu SSN už na jeseň tohto roku, iná časť zas považuje za „dostatočné“ uskutočniť ho v riadnom termíne v roku 2016. Vzhľadom na otázky, na ktoré by snem mal dať odpoveď, sa zdá logické jeho mimoriadne konanie. Na druhej strane, v atmosfére, kde pomaly každý na každého podáva trestné oznámenia, je zas zrejmé, že naháňovanie času komisi nesmierne vyhovuje. Tak ako to na Slovensku býva, budova SSN zrejme vlastnicky prejde ešte cez viacero papierových subjektov, kým bude takmer nemožné určiť, kto vlastne na ňu má nárok.

Spolok slovenských spisovateľov sa upísal súkromnej spoločnosti Stratia literáti aj svoj oblúbený klub?

Peter JAVORSKÝ, Maroš SMOLEC – Foto: archiv SNN

Slovenské národné noviny už niekoľkokrát písali o pozadí kauzy Domu spisovateľov na Laurinskej ulici 2 v centre Bratislavy. Už dlhodobšie pretrvávajú riziko, že spisovatelia svoju tradičnú budovu nadobro stratia. Predseda Spolku slovenských spisovateľov (SSS) Miroslav Bielik podpísal v mene slovenských literátov Zmluvu o vzájomnej spolupráci s neznámou súkromnou spoločnosťou Impre media. Zmluva skrýva v sebe nášfapné míny, ktoré môžu SSS uvrhnúť do vážnych ekonomických problémov.

Hneď po nástupe aktuálneho vedenia SSS do funkcií jej čelní predstavitelia verejne deklarovali, že Dom spisovateľov je nepredajný. Budovu vlastnili dve spisovateľské organizácie: Spolok slovenských spisovateľov a Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS). AOSS svoju časť previedla na spoločnosť Arthur DS. V súčasnosti je teda SSS vlastníkom polovice budovy. Na základe článkov 2. 1. 1 a 3. 2 zmluvy po tom, ako Impre media zabezpečí (nevedno síce ako...), aby aj druhú polovicu budovy získali spisovatelia, následne ju spisovatelia predajú spoločnosti Impre media alebo inej tretej osobe na základe súdno- znaleckého posudku. Tak sa v zmluve zaviazali. Predseda SSS Miroslav Bielik pre SNN vysvetlil: „Vzhľadom na komplikovanosť sporu náš právnik Anton Blaha odporučil prizvať ku kauze renomovanú spoločnosť s profesionálnym advokátskym zastúpením – stala sa ňou po mnohých rokovaniach a schválení v Predstavenstve SSS Impre Media, a. s. Druhej polovice budovy sa nemieni SSS zdať v prospech nejakej cudzej spoločnosti, ktorá má svoje iné záujmové pozadie, budova by bola pre spisovateľov a kultúru raz a navždy stratená. Ak ktosi interpretuje zmluvu iným spôsobom, ľutujem, je to účelová konštrukcia. Predstavenstvo SSS schválilo zmluvu o spolupráci, zdôrazňujem spolupráci, a nie o kupčení, a zmyslom je získať pod kontrolu pokiaľ možno celú budovu a potom even-

Spisovatelia na svojom sneme.

tuálne riešiť jej majetkovoprávne usporiadanie.“ Podľa M. Bielika Impre media, a. s., nemá na budovu „založené spoluvlastnícke právo“.

■ PODOBNÝ SCENÁR

Na prvý pohľad sa zdá, že motív podpisu zmluvy bol správny. Spisovatelia požiadali o pomoc expertov z oblasti práva a finančníctva pri záchrane budovy a financovaní prevádzky Spolku slovenských spisovateľov. Vydavateľstva SSS a redakcií Literárneho týždenníka a Dotýkov. Zmluva zo 4. decembra 2014 sa

javí ako záchranná brzda. Nikto však nič nerobí zadarmo. Predovšetkým nie firmy blízke finančným skupinám.

Zmluva obsahuje klauzuly, ktoré sú nevýhodné pre Spolok slovenských spisovateľov a v budúcnosti môžu mať neblahý finančný dosah. Podľa kapitoly 4 zmluvy spoločnosť Impre media poskytne spisovateľom kontokorentný úver a aj finančnú hotovosť na prípadné odkúpenie druhej polovice budovy od Arthur DS. Ak pôžičku alebo kontokorentný úver tridsaťtisíc eur SSS využije, veriteľ podľa článku 5 má mož-

nosť využiť záložné a predkupné právo na aktuálny spoluvlastnícky podiel spisovateľov. Podľa našich informácií SSS už isté finančné čiastky získal formou zmeniek. Predseda SSS reagoval: „Úver so záložným či s predkupným právom nevyužívame. Riadna zmluva je uzatvorená v súlade so stanovami Spolku. Na rozdiel od bývalého vedenia SSS všetko je schválené transparentne v orgánoch SSS a Spolok sa nezaviazal nepremyslene a nemá žiadnu obavu o zvládnutí svojich záväzkov.“

Akciová spoločnosť Impre media je spoločnosť so základným imanom dvadsaťpäťtisíc eur, ktorá nepatrí medzi významné spoločnosti v oblasti ekonomickeho alebo právneho poradenstva. Zaoberá sa skôr marketingom a reklamou, čo vyplýva aj z jej názvu. Nemá ani webovú stránku, čo v prípadoch finančných a právnych poradcov je samozrejmosťou. V Impre media je predsedom predstavenstva Miloš Juriček. Ten s Martinom Kvietikom figuruje aj v orgánoch firmy Karpatská lesnícka spoločnosť – M. Juriček je v predstavenstve, M. Kvietik v dozornej rade. M. Kvietik je aj členom predstavenstva skupiny SLAVIA CAPITAL Group, a. s.

Celá táto kauza až nápadne pripomína nedávno medializovaný prípad v Slovenských národných novinách o tzv. „pôžičke od priateľského subjektu“, vinou ktorej môžu aj žurnalisti prísť o Dom novinárov na Župnom námestí v Bratislave.

■ OHROZENÁ ČINNOSŤ

Žurnalistom stále hrozí, že o svoju budovu – tiež v centre hlavného mesta – prídu. Je už založená v prospech tretieho subjektu. Rovnako môžu prísť o svoje sídlo aj radovi spisovatelia, ktorí sa stretávajú v oblúbenom Klube spisovateľov. Je zrejmé, že stavovské organizácie sú ľahké husi na šklbanie.

Téma sa budeme naďalej venovať.

NA OKRAJ

V záujme záchrany sa toho dá urobiť veľa. Pod tento záujem sa dokonca dá ukryť aj iný zámer, ako je záchrana, povedzme budovy, ako taká. Až s dojemnou starostlivosťou sa určité osoby, samozrejme na zodpovedných manažérskych postoch, na ktoré sa dostali nie práve transparentným spôsobom, akosi „verejne“ starajú o majetok, ktorý im bol zverený do správy. Priliš verejne. Schéma je vždy takmer rovnaká. Najskôr prichádzajú grandiózne projekty, pre ktoré sa demagogickou masážou získavajú hlasy tých, bez ktorých by to nešlo.

V záujme záchrany...

Potom sa rôznymi hmotnými či nehmotnými odmenami zabezpečujú hlasy tých ďalších, samostatne myslúcich a ťažšie presvedčiteľnejších. Grandiózne projekty zároveň znamenajú víťaný, síce vedľajší, ale určite nezanedbateľný príjem. Sú to prostriedky, ktoré sa väčšinou použijú na iný cieľ, ako boli viazané, ale veď vieme, je tu naše právo a spravodlivosť. Aj na tejto stránke sa dozvedáme, ako prakticky bude nemožné získať napríklad prostriedky z projektu Mediaregion späť. To v prípade káuz Syndikátu slovenských novinárov. Dopredu skonštatujeme, že „to asi nemá veľa šanci“, a... je vymaľované. Okružle stotisíce zostanú tam, kde by v nijakej civilizovanej krajine nezostali – v bezohľadných subjektoch, ktoré kašľú na právny systém štátu, v ktorom žijú. Veď kto by sa ťahal roky po depresívnych chodbách policajnej budovy a bol nápomocný policajnému vyšetrovaniu. A to ešte v prípade, že poškodený vôbec nejaké trestné oznámenie podal. Nezmyselnosť takejto iniciatívy bola dokázaná už nespočetne ráz, a aj keď trestné oznámenie podané bolo, prichádza v jeho závere častá a nanajvýš nepochopiteľná argumentácia – trestný čin sa nestal, lebo nebol preukázaný úmysel. Prepáčte, preto potom žijeme v krajine idiotov, v ktorej všetci kradnú neúmyselne!

Kto by podával žalobu na súd, keď vopred musí zaplatiť percentá zo žalovanej sumy – poškodený u nás musí súdu platiť za to, aby sa domohol spravodlivosti. Ten, čo podvádza a kradne, sa môže iba niekde v pokoji smiať a vysmievať všetkým. Spravodlivosti nevynímajú.

Ak by sme zvažovali prípad budovy slovenských spisovateľov, asi by sme sa pohybovali v tých istých obrazoch. Zadržanie, príchod spasiteľa, ktorý nás presvedčí, že problém vyrieši, a on ho aj skutočne vyrieši. Za záhadných, ale zrejme pre niekoho veľmi atraktívnych okolností spasiteľ nájde subjekt, ktorý podá pomocnú ruku. Teda prevezme dlhy, uvalí sa majetková plomba a nehnuteľnosť potichu mení vlastníka. Keďže na realitnom trhu sa takáto postupnosť, samozrejme legálna, sprekvádza štedrými percentami pre sprostredkovateľa, niet dôvodu si myslieť, že pri takýchto machináciách s nehnuteľnosťami sa percentami neodmeňuje onen „zodpovedný“ spasiteľ, ktorý má podpisové právo.

Ozaj právo... je ešte u nás právom?

Ivan BROŽÍK

GLOSÝ

Aj počas tretieho roku vlády ľavicového Smeru-SD na Slovensku verejnoprávna RTVS pracuje v liberálnom režime, akoby zmena vlády ani nenastala. Najmä redakcia spravodajstva a publicistiky, odkedy je Smer-SD pri moci, ba aj po nástupe nového generálneho riaditeľa V. Miku, stále dáva neproporčný priestor liberálnej opozícii a liberálnym analytikom na tvrde, až nevyberavé útoky na túto stranu. Pritom je Smer-SD dnes na Slovensku jediná reálna politická sila, ktorá chráni národnostné záujmy.

Reflexie televíznej ponuky

Kríza v Ukrajine ako lakmusový papierik odkryla nezdravé procesy v politike EÚ, ktorá štáty spoločenstva poškodzuje a z demokracie vytvára nechutnú karikatúru! Pre každý demokratický štát v EÚ je zrkadlom pravdy, rovnako aj otázka Grécka.

RTVS od začiatku krízy v Ukrajine ponúka občanom iba atlantickú verziu a pluralitu názorov o Ukrajine obchádza! Táto verejnoprávna televízia 4. apríla ignorovala celoštátne oslavy oslobodenia Bratislavy. Diváci RTVS nevideli priamy prenos (ani záznam) z týchto osláv, nepočuli nijaké prejavy alebo vyjadrenia politikov! V relácii Správy a komentáre 7. apríla úplne zabudla na pluralitu názorov. Na sugestívne otázky moderátorky o vypískaní prezidenta Kisku počas kladenia vencov na Slavine odpovedal M. Leško a situáciu v Ukrajine komentoval A. Duleba (SFP), pričom sú obaja jasne politicky vyprofilovaní. Formát Večera s Havranom úspešne nahrádza Hríbovu Lampu. V ten istý deň sa o pluralitu názorov ani neobtriel. Všetci účastníci besedy, moderátor i hostia obvinili a odsúdili (podľa verzie EÚ a NATO) ruskú propagandu o Ukrajine na internete. Od začiatku krízy v Ukrajine je RTVS jednostrannou hlásnou trúbou a vnucuje občanom rétoriku studenej vojny o hrozbe agresie z Ruska. Fikciou o návrate komunizmu ospravedlňuje a zamlčuje ožiovanie fašizmu v Ukrajine, Estónsku aj inde v EÚ. V kontexte sedemdesiateho výročia konca druhej svetovej vojny a porážky fašizmu je to nebezpečné. Žiaľ, vláda ľavice to RTVS dovoľí. Dokedy?

Vladimír DZURIČKO

Svätopluk je na Morave kráľom

Náhoda chcela, že pred cestou na Moravu som si v schránke našiel SNN a v nich článok Dušana Kemého Zápas o Svätopluka na Hrade sa neskončil. Dozvedel som sa, že na Moravskom Slovácku, ktoré milujem, sa nachádza socha Svätopluka. Rozhodol som sa k nej trafiť. Cez Vlnov, kde bývajú slávne Jazdy kráľov, dostal som sa do mestečka Hluk.

Milá a ochotní Hlučanovia ma hrdó poslali k takmer štvor metrovej plastike. Moravský kráľ Svätopluk I. Veľký s dvojkrížom na korune a v pravej ruke s kopijou, s mečom za opaskom a so štítom sa hrdó pozeral na moravsko-slovácke mesto. Vedľa tabuľka: „Socha nitranského kniežate a pozdĺžšieho moravského kráľa Svätopluka I. Velikého“ so správnou, „nepočistenou“ mapkou Veľkej Moravy.

Nuž, kráľ jednoznačne. Nijaké pochybnosti, nijaký obskúry parlamentný predseda, pseudokomisia, lži historici... O pamätník sa pričínili miestny občan, Moravská národná obec Za Moravu, ktorá chce autonómiu v hraniciach historickej Moravy, ktoré kraje rozkúskovali, a tiež Kráľovský rád moravských rytierů sv. Rostislava a Kolumbana. (Nemali by sme našich moravských bratov nejako povzbudiť?) Na Morave teda nemajú „vlastnohniezdokaličov“. Neodporúčam preto našim bezdomovským svetobčanom navštíviť slovácko-moravský Hluk, aby celkom neohluchli. Tu by sa nezaburiniili. Priatelia, nedalo mi nezvať sa. Pavel FÁBRY, Košice

Mária KOTOROVÁ, riaditeľka Vlastivedného múzea v Hanušovciach nad Topľou

Archeopark ako výrečný, živý organizmus

Vlastivedné múzeum v Hanušovciach nad Topľou sa v posledných rokoch často spomína v súvislosti so zaujímavými podujatiami, ktoré vynachádzavo pripravujú jeho pracovníci v živom archeoparku. Za festival Deň starých Slovanov v roku 2008 získalo prestížnu výročnú cenu časopisu Pamiatky a múzeá. Kaštieľ s archeoparkom je regionálnym múzeom Vranovského okresu. Má za sebou štyri desiatky rokov svojho jestvovania. Málo či veľa? V ľudskom živote je to čas plnej dospelosti, obohatenej o skúsenosti. Jeho riaditeľka verí, že jej múzeum sa javí ako dospelé, živoštopné a zároveň stále ešte mladistvé, plné nápadov a plánov. Od roku 1993 s prestávkou v rokoch 1999 – 2002 ho riadi Dr. Mária KOTOROVÁ, archeologička, ktorá sa odborne orientuje na mladšiu a neskorú bronzovú dobu. A v posledných rokoch tiež na popularizáciu archeológie a na experimentálnu archeológiu.

Dagmar VANEČKOVÁ – Foto: archív múzea

• Každý našinec zrejme o zmysle a úlohách múzeí v teoretickej rovine „vie všetko“. Nie však každého láka do nich nakuknúť. Prečo podľa vás máme a potrebujeme múzeá?

Mojou obľúbenou neformálnou definíciou múzea je, že to je naša zhmotnená pamäť (miestna, regionálna, národná, svetová). Strata pamäti – i tej spoločenskej – je obrovským nešťastím. Čo znamená stratiť pamäť, vedieť tí, ktorí sa starajú o ľudí postihnutých Alzheimerovou chorobou či inou formou demencie.

Najväčším omylom je považovať múzeá za sklady starožitností. Ak sa vnímajú takto, tak sa kdesi stala chyba. Múzejné zbierky totiž nie sú vecami samej osebe, ale médiami vypovedajúcimi o svojej dobe, svojich tvorcoch a užívateľoch, o ich estetickom cítení, remeselnej zručnosti, o úrovni hospodárstva, sociálnych vzťahoch, náboženských predstavách a na úrovni prírodovedných zbierok pravdaže o pokladoch prírody. Múzejné zbierky – to je kniha, v ktorej treba vedieť čítať. Úlohou múzeí vo vzťahu k verejnosti je spraviť onú knihu čitateľnou pre ostatných. Ukázať im nie hrmiec, ale človeka, ktorý ho vyrobil – to je skutočná úloha múzeí.

• Zemlín, Šariš, historické slovenské stolice a od roku 1848 župy. Dnes v povedomí existujúce, ale na mape všelijako popretierané územia a v nich žijúci ľudia. Aký máte názor na prechovávanie starých a ešte starších tradícií dnes, vo veku, keď sa všetko zlieva do jedného globálneho celku?

Kedysi sa predpokladalo, že národ ako historickú kategóriu, ktorá na istom stupni vznikla a na istom stupni rozvoja spoločnosti zanikne, prevalcuje socialistickej internacionalizácia a že národné či nebudaj regionálne povedomie sa úplne vytratí. Nestalo sa tak a ja som presvedčená, že ani súčasná globalizácia sveta nepohltnie nielen národné, ale ani menšie regionálne identity, založené na pradávnych rodových a kmeňových zväzkoch a tradíciách.

• Na webovej stránke vášho múzea sa uvádza, že vzniklo ako „jedno z posledných múzeí na Slovensku“ a že od začiatku sa kredovalo ako vlastivedné so „zbernou oblasťou vranovského regiónu“. Môžete tieto informácie spresniť?

Naše múzeum vzniklo k 1. januáru 1975. Keďže v okresnom sídle nebol vhodný priestor na múzeum, zvolil sa za jeho budúce sídlo práve rekonštruovaný renesančno-barokový kaštieľ v Hanušovciach nad Topľou, kde od roku 1976 múzeum sídli. Je to šťastie i nevhoda. Šťastie určite v tom, že sme do vienka dostali impozantnú historickú budovu, nevhoda v tom, že nesídlime v okresnom centre

s jeho spoločenským a kultúrnym zázemím, ale v malom mestečku bez stredného školstva a bez širšej návštevnickej základne. Múzeum malo a má za úlohu zmapovať a múzejnými formami verejnosti predstaviť tak prírodné bohatstvo

historie. Poradte ako na to aj iným...

Na rozdávanie rád si netrúfam... Možno na jednú: Mať trpezlivosť. Obrovskú...

Náš archeopark Živá archeológia od myšlienky po realizáciu prešiel cestu dlhú najmenej dvanásť rokov. Myšlienka živého archeologického parku – zdôrazňujem slovo živého – vznikla z pocitu potreby popularizácie výsledkov archeologického výskumu, resp. z potreby priblížiť verejnosti pútavou formou najstaršie dejiny, ktorým sa v školských osnovách nevenuje dostatočná pozornosť. Chceli sme vytvoriť múzeum na prežívanie, nie na pozeračenie. Vďaka projektom EÚ v roku 2007 vznikla odborná štúdia, na ktorej sa podieľali poprední slovenskí archeológovia. Pre archeopark bolo vytypovaných päť objektov z piatich rôznych období – z paleolitu objekt z Tibavy, z neolitu objekt z Košíc-Galgovca, z bronzovej doby nález z Nižného Hrušova, z laténskej doby obydlie z hradiska Zemlín a napokon ranostredoveké obydlie inšpirované nálezom zo Skrabského. Nechceli sme totiž vytvoriť ilúziu pravekej osady z jedného obdobia, ale priestor na edukatívne a voľnočasové aktivity, kde je variabilita viac ako nevyhnutná. Odbornú štúdiu dopĺňali odporúčania zainteresovaných odborníkov na prezentačné činnosti v jednotlivých objektoch, tiež štúdie pre textil, hudbu, kuchyňu a iné činnosti. Na základe tohto odborného podkladu sa vyhotovila technická projektová dokumentácia. V roku 2010 sme v spolupráci s našim zahraničným partnerom – Muzeom Podkarpacím v Krosne – podali žiadosť o grant v rámci Programu cezhraničnej spolupráce. Projekt nám schválili až v roku 2013, preto sa výstavba archeoparku uskutočnila v minulom roku a otvorili sme ho 27. septembra 2014. Obydlia v ňom sú vybavené jednoduchým mobiliárom, v letných mesiacoch sú v každom objekte umiestnené tri figuríny (muž, žena a dieťa) odeté do ručne ušitých odevov, prislúchajúcich tomu-ktorému obdobiu. Pri paleolitickom objekte je tiež figurína psa, pri neolitickom obydlí ovce a pri chate z bronzovej doby koňa. Jednoduchšie kostýmy si môžu požičať aj návštevníci, ktorí môžu manipulovať so všetkými predmetmi dennej potreby, zbraňami, s náradím, keramikou... Výnimčným je voľné rozmiestnenie jednoduchých hudobných a zvukoprodukcujúcich nástrojov.

• Vieme, že múzeum spravuje dve historické budovy, časť historického parku. Že vo vašom múzeu pracujú archeológovia ako povedzme vy, ale aj historici, botanici, zoológovia, etnograf a ďalšie profesie. Ako sa vám darí takýto rozmanitý kolektív zjednocovať?

V našom múzeu sme hrdí na to, že máme širokú škálu profesií a že vynikajúco spolupracujeme. Ide aj o ľudské a profesionálne chápanie významu práce toho druhého a o ochotu pomôcť. Moji kolegovia nemajú problém zapojiť sa do múzejných aktivít – výstav, programov a pod., ktoré sú na prospech celku, aj keď absolútne nesúvisia s ich profesionálnym zameraním. Vedia, že také isté nasadenie bude, aj keď pôjde o ich aktivitu. Je to do veľkej miery stotožnenie sa s inštitúciou a lojalita k nej, ktorá vytvára v múzeu dobrú pracovnú a ľudskú atmosféru. Takže odpoveď na vašu otázku: Vďaka Bohu sa mi darí vytvárať jedotu v rôznorodosti. A nie je to určite len moja zásluha, ale zásluha všetkých pracovníkov, ktorí chcú, aby sa múzeum predstavilo vždy v tom najlepšom svetle – vo výskumnej i v prezentačnej oblasti.

• Pozitívne informácie – asi taká je dnes doba – sa šíria oveľa pomalšie ako tie opačné. A tak mnohí u nás ani nevedia, čo všetko ste práve v Hanušovciach dokázali pri sprítomňovaní našich koreňov, našej najstaršej

PhDr. Mária KOTOROVÁ, PhD.

notiť nenápadný fragment originálneho nálezu brúsenej kamennej sekerky za sklom vitríny. Môžu si vypáliť keramikou, odlievať výrobky z bronzou, upiecť chlieb, skúsiť pestovanie plodín i chov domácich zvierat a i.

• Počas Noci múzeí 2015 ste zaujali celkom pekný počet účastníkov, medzi nimi aj deti a mladých ľudí, na naše pomery netypickým archeofestivalom Tisícročia za palisádou. Ste autorkou scenára a v dobovom preoblečení sme vás videli aj medzi účinkujúcimi. Ako sa myšlienka takéhoto festivalu rodila a kto všetko, popri vás, jej pomáhal na svet?

Už v čase, keď sme ešte len snívajú o archeoparku, sme usporiadali tri podobné festivaly. Za jeden z nich – Deň starých Slovanov, spoločných predkov – pripravený v spolupráci s ukrajinskou stranou sme v roku 2008 získali prestížnu výročnú cenu časopisu Pamiatky a múzeá. Naše archeofestivaly sú akými výletmi do minulosti, keď začíname od paleolitu (staršia kamenná doba) a končíme raným stredovekom, resp. v podaní hostujúcej skupiny historického šermu sme sa mohli preniesť až do vrcholného stredoveku a prehliadkou nášho kaštieľa až do novoveku. V realizačnej fáze pomáha každý, kto je v múzeu. Väčšina z kolegov nemá problém premeniť sa na hercov. Kto problém má, fotografuje, dozerá, informuje, pomáha iným spôsobom. Samozrejme, na veľké archeofestivaly, ktoré u nás chceme pripravovať dvakrát v roku (v máji a v septembri), pozývame aj hostí, ako teraz boli členovia skupiny historického šermu z Vae victis, skupina Šarišská pechota či remeselníci, prípadne folkloristi.

• Vždy sa v takýchto rozhovoroch sptujeme, čo pre vás znamená vlastenectvo a Matica slovenská?

Môj otecko bol matičiarom v pohnutom šesťdesiatom ôsmom roku. U nás v rodine sa o Matici hovorilo s úctou, v našej knižnici boli publikácie, ktoré Matica vydala. Maticu som preto vnímala od detstva akosi prirodzene ako najvyššiu národnú inštitúciu. V deväťdesiatych rokoch som sa potom sama zapojila do kultúrnych aktivít v matičnom prostredí (nezabudnuteľný program v Martine, vo Zvolene, v Ríme...) a dodnes pri všetkých problémoch vnímam Maticu ako subjekt, ktorý môže a má spájať všetkých Slovákov bez rozdielu konfesionalnej a politickej príslušnosti.

Vlastenectvo? Pojem, ktorý je už pomaly považovaný za prežitok – žiaľ. Pre mňa je to však prirodzený postoj človeka, ktorý aspoň trochu pozná dejiny a nemá celkom otupenú city. Viete, poznám množstvo žien, ktoré sú vzdelačnejšie, elegantnejšie, schopnejšie a bohatšie ako moja mamička. Ale vždy budem najviac milovať a vážiť si ju – svoju matku. Tak nejako to cítim aj vo vzťahu k tejto krajine. Na svete je isto veľa lepších miest pre život, ale iba tu je domov...

Stretnutia Slovákov na slovenskom juhu volajú po nových pokračovaniach

Šurianske štvrtstoročie patrí všetkým

Stanislav BAJANÍK – Ilustrácia: Lubomír KOTRHA

Stručná anotácia dvadsiatich piatich stretnutí Slovákov z južného Slovenska v Šuranoch: vyše päťtisíc účastníkov, tristopäťdesiat tisíc podpisov Za tú našu slovenčinu, prezidenti, ministri, premiéri, poslanci SNR, NR SR, hostia z EÚ, vedci, umelci, národohospodári, učители, matičiari, občania z celého Slovenska, ako i hostia zo slovenského zahraničia. Unikátne šurianske zápasy o slovenské národné, jazykové, politické práva nemajú v dejinách Slovenska, Európy, Matice slovenskej, slovenských národných orientovaných hnutí a politických strán obdobu. Aj preto ich štvrtstoročné jubileum patrí celému Slovensku a mnohým Slovákom v zahraničí.

A opäť klope na dvere slovenskej exekutive, európskym štruktúram, keďže identická problematika stále naráža na nedoriešené otázky a prax.

■ SLOVENSKÝ JUH

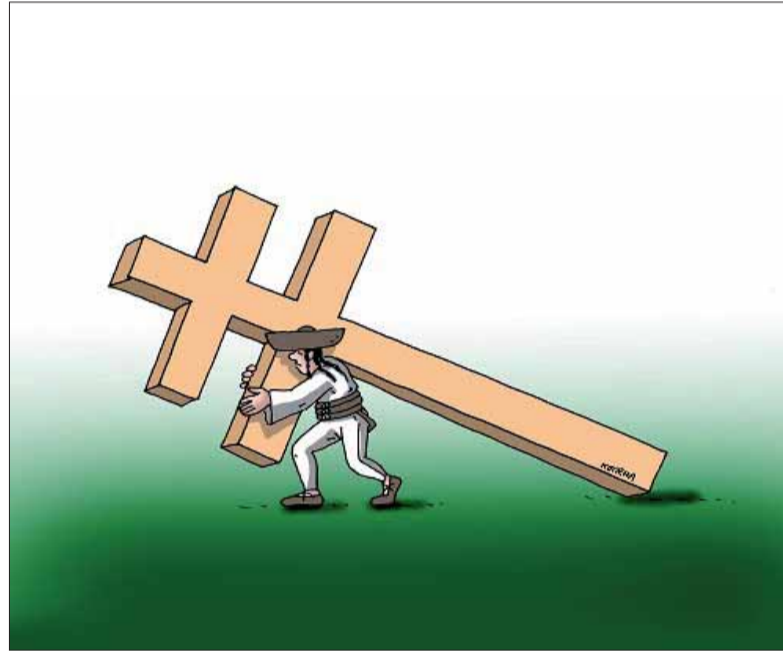
Štvrtého marca 1990 sa v Dome Matice slovenskej v Šuranoch stretli stovky Slovákov, prevažne matičiarov, ich hostí najmä z jazykovo zmiešaných území Slovenska, aby sa verejne prihlásili k svojim právam zanedbaným štátom, podporili aktivity Matice slovenskej (MS), vydali prvé memorandum k nastoleným spoločenským, politickým otázkam: ústavnosť, zákaz strán volajúcich po iredente, zákon o slovenskom jazyku, protest proti rodiacim sa snahám etnickej autonómie, riešenie našich otázok doma, a nie v Prahe, protest proti zásahu zahraničia do vnútorných záležitostí Slovenska, obmedzovanie suverenity slovenského národa vo vlastnom dome, pomadačovanie miest, obcí, regiónov. Volali po prijatí Deklarácie o zvrchovanosti Slovenskej republiky, novej ústave, spravodlivom federálnom usporiadaní, suverenite, od roku 1991 slovenskej štátnosti. A nielen to. Stretnutia tohto typu v Šuranoch, čiastočne aj v Komárne a iných centrách slovenského juhu vyše dvadsať rokov žili čulým, pracovným neobľobným životom. Vydali sme vyše tridsať spoločných memoránd, ohlasov k susedom, k slovenskému i neslovenskému zahraničiu, európskym štruktúram, diplomatickým zastúpenstvám, vykonal kus národnej, politickej, ľudskej práce, ktorá nemá v občianskych aktivitách obdobu: Eva Garajová, Kliment Kľučka, Libuša Kľučková, Katarína Martišová, Lýdia Benčová, Imrich Kádek, Jozef Steiner, Andrej Strýček, Jolana Ambružová, Zdenka Anettová, Stanislav Bajanič. S nezištnou pomocou prispeli aj Katarína Fučíková, Viera Letková, Viktor Prokša, Elena Laurincová, Ivan Klučár, František Teleky, Ján Polák, Elena Sopková, Viera D. Tapalagová, Milan Letko a iní. Od roku 1995 stáli signatári J. Steiner, Z. Anettová, J. Ambružová, S. Bajanič, spolupracovníci K. Fučíková, V. D. Tapalagová, V. Letková, výrazne prispeli J. Bobák, A. Hrnko, E. Kristinová, J. Markuš, matičiari z juhu, celý výbor MS a iní – speváci, umelci, recitátori, hudobníci. Takmer všetko z vyhne Matice slovenskej v spolupráci s národnými orientovanými hnutiami a spolkami. Ucelený ekumenický kolektív by sa žiadalo v mene potrieb slovenského juhu obnoviť späť.

■ ÚSTAVNOSŤ AKO CIEĽ

Spoločenská, politická, interetnická situácia po roku 1989 volala nielen po vzájomnom pochopení občanov žijúcich na jazykovo zmiešaných území Slovenska, ale i po riešení trhlín na dedičstve relikvov bývalého režimu napáchaných na slovenskom národe na svojom vlastnom historickom území. Šurany preto okamžite nastolili občianske požiadavky na riešenie jazykového, matrikového zákona, zákona o obecnom zriadení, označovaní obcí a miest, suverenity, neskôr štátnosti slovenského národa, verejnej diskriminácie, ale i práv národnostných menšín v duchu platných európskych noriem ratifikovaných našou exekutívou: Rámcový dohovor o ochrane národnostných menšín (1995), Európska charta regionálnych a menšinových jazykov (2001) a i.

Stretnutia, kde sa zakaždým zišlo tristo až tristopäťdesiat účastníkov, nastolili slovenský program voči vytváraniu tzv. etnickej župy, za zachovávanie územnej celistvosti a jednoty štátu, štátneho jazyka, medzinárodných zmlúv, dobrých susedských vzťahov, domáceho kultúrneho a náboženského

života. Keďže v roku 1990 sa objavili prvé pokusy etnických politických strán na presadenie etnickej, teda maďarskej autonómie na území, kde žilo okolo štyristopäťdesiat tisíc občanov národností, vyše milión päťstotisíc Slovákov, medzi prvými sa ohlásili Šurany. Naše stretnutia

rov šurianskych stretnutí, upozorenia, prosby, nachádzali postupne ohlas v Biskupskej konferencii Slovenska, ale i v Biskupskom úrade ECAV, keď to bolo nutné. Aj keď dodnes nie je problém definitívne doriešený, povinnosti materského jazyka v bohoslužobných obra-

■ ÚZEMNÁ CELISTVOSŤ

Aktuálna diskusia prebieha i dnes. Združenie miest Žitného ostrova, Maďarské kresťanské – demokratické hnutie, Spolužitie, Maďarská ľudová či občianska strana, ale i druhá strana Dunaja (politické sily v Maďarsku) vynaložili veľa duševnej, politickej, strategickej námahy, aby doma, vo vtedajšej CSFR, v európskych, diplomatických, svetových štruktúrach získali pochopenie pre kultúrnu, neskôr územnú autonómiu – a nie márne. Keďže to vyvolalo občiansko-politické napätie a nepredvídané trenia, Matica slovenská, Stretnutie Slovákov z južného Slovenska v Šuranoch, národné orientované občianske hnutia, spolky, strany zmobilizovali sily a a ostentatívne adresátom vysvetľovali nebezpečný precedens narážajúci na európsku prax, samozrejme dnes už s možným dosahom na Vojvodinu, Rumunsko, Ukrajinu a želaný Magyarország. To vyvolalo nevyhnutnú mobilizáciu občianskych iniciatív, memoránd, vyhlásenia pre diplomaciu, európske štruktúry, slovenskú exekutívu, osobné stretnutia, konzultácie. Viacerí z nás sme absolvovali medzinárodné kolokviá, semináre, stretnutia na túto tému (vždy zvolávané zahraničnými korporáciami), vysvetľovali náš postoj diplomatom, európskym komisárom, emisárom, našim prezidentom, poslancom, ale i našim – najmä maďarským spoluobčanom, už vtedy značne závislých od politického avanturizmu etnických strán a hnutí a susednej maďarskej podpory. Na našu stranu sa pridali slovenské spolky, inteligencia, Matica slovenská a Slováci v zahraničí, združenia, časť slovenskej inteligencie v Maďarsku, viacerí zahraniční politici, diplomati tušiaci nebezpečenstvo neželaných občianskych napätí, vzťahov, politického hazardu, čo vyústilo o. i. až do dnešných čias, keďže sa táto téma síce diplomaticky nadnáša, no nie je zažehnaná. Môžeme len tušiť dokedy.

Absencia slovenských bohoslužieb, najmä v rímskokatolíckych obradoch, bola v mnohých komunitách na juhu Slovenska neznesiteľná. Naše listy zo záve-

rov (o. i. závery II. Vatikánskeho koncilu), je – chvalabohu – riešený, aspoň v miere, akú tomuto problému pripisujú cirkevi.

■ SLOVENSKÁ MLÁDEŽ

Zaviesť slovenčinu (čo dovtedy absentovalo, ba niekde ešte absentuje) ako vyučovací štátny jazyk do všetkých škôl na jazykovo zmiešaných územiach Slovenska sa ukázalo ako jedna z najnutnejších reforiem školstva v tejto oblasti. Šurany podporili aj systém dvoj- jazyčného školstva, odhaľovali porušenie Ústavy SR, v zmysle ktorej musí štát vytvoriť podmienky, aby každý občan SR ovládal menšinový jazyk nie ako právo, ale v prípade školstva ako povinnosť. Upozornili na problematiku.

Mnohí občania maďarskej národnosti, a to treba oceniť, odmietli iredentistické chůtky populistických strán. Viacerí učitelia, kňazi vnímali snahy a ohlasy zo šurianskych stretnutí Slovákov južného Slovenska ako objektívne pripomienky zdola, in situ. Dodnes tu žijúci Slováci dobre vedia svoje a na rozdiel od SNN, kde sa táto problematika publicisticke objavuje, iné médiá ju úplne ignorujú, menšinové tým viac. V roku 2005 vydala Matica slovenská publikáciu Za slovenský juh, ktorá dokumentačne mapuje pätnásť rokov šurianskych stretnutí; pripravujeme jej doplnenie o ďalšie roky. Na pamäť šurianskych stretnutí a zápasov o slovenské národné práva bola na D MS v Šuranoch osadená pamätná tabuľa.

■ NOVÉ PROBLÉMY

Aj keď šurianske stretnutia majú štvrtstoročie, môžu byť stále podnetné. Aktuálne by sa mala obnoviť diskusia o úlohe MS smerom k slovenskému juhu, podobnej problematike, ako je to s osudom slovenského zahraničia. Táto povinnosť MS je neodhľadná, nepremliateľná, nescudziteľná. Máme však i povinnosť vysloviť úctu, poďakovanie za dobré iniciatívy všetkým, ktorí dvadsaťpäť rokov akýmkoľvek spôsobom prispeli, zosnulým zaželať pokoj i náručí Stvoriteľa. Aj tieto a mnohé matičné a šurianske zápasy, úspechy i neúspechy tvoria súčasť novodobých slovenských dejín a pamäti nášho národa. Nové sofistikovanejšie stretnutia volajú po organizátoroch.

OHĽAS

Inštitúcie – Slovenský historický ústav, Matica slovenská, Historický odbor Matice slovenskej a Rada Konferencie biskupov Slovenska pre históriu usporiadali konferenciu pod názvom Rok 1945 – prielomový rok európskych a slovenských dejín. Poldruha desiatky odborníkov najmä novej generácie zo slovenských univerzít a inštitúcií mimoriadne obohatil aj pohľad na česko-slovenské vzťahy v interpretácii výskumov odborníka z Masarykovej Univerzity v Brne.

Matičná konferencia Rok 1945

Podujatie o súvislostiach slovenských dejín

Dušan D. KERNÝ

Deklarovaným cieľom konferencie bol rok 1945, pretože – podľa organizátorov – znamenal „v Európe obrovské zmeny ako nijaký iný rok v dejinách 20. storočia. Porovnávať ho možno azda len s rokom 1918, no v škále dôsledkov zmien ho rok 1945 prevyšuje. Z historického hľadiska vedecká konferencia skúmala rok 1945 nielen v jeho chronologickom priebehu, prinášajúceho zásadné zmeny na mape Európy, a to či už z hľadiska vojenských a politických dejín, dejín diplomacie, ekonomických, ľudsko-právnych hľadísk, ale najmä tým, že otvoril a riešil niektoré zásadné otázky existencie národov, štátov, ideológií a politických systémov, čo sa vzhľadom na našu geografickú polohu bytostne dotklo aj Slovenska“.

■ PRIPRAVIA ZBORNÍK

Z konferencie vyjde v krátkom čase zborník, a tak širšia odborná i laická a osobitne matičná verejnosť bude mať možnosť zoznámiť sa s výsledkom úsilia podať národné a medzinárodné súvislosti zo slovenského hľadiska ako súčasť slovenských dejín, oslobodených od doterajšej prevládajúcej tendencie interpretovať ich z pohľadu česko-slovenských dejín, alebo jednoducho len dejín všeobecných. Po roku 1945 sa prestali robiť slovenské dejiny, preto má konferencia mimoriadny význam. A to práve tak v čase pripomienky sedemdesiateho výročia skončenia druhej svetovej vojny, ako aj z hľadiska súvislosti celého vývoja slovenskej historiografie za toto uplynulé obdobie.

Konferencia poukázala už na úvode, že dejiny sa od roku 1945 nielen vykladali, ale najmä skúmali z česko-slovenského hľadiska ako súčasť česko-slovenských dejín a po roku 1948 sa negatívne hodnotenie slovenského štátu ako klérofašistického stalo dominantným, výlučným. Pritom práve udalosti zo 6. októbra 1938 i následne zo 14. marca 1939 znamenali dovorené politické slovenského národa – to sa dokázalo pri všetkých zlomových chvíľach dejín, či to bol vznik federácie v roku 1968 alebo Slovenskej republiky v roku 1992/1993. Ukázalo sa, že štát nevznikol na implementáciu rasovej ideológie, nevznikol iba kvôli odsúdeniahodnej rasovej politike. Slovenský štát bol východiskom ako záchrana, i keď riziká boli značné. Podstatné je, že po roku 1989 sa kľúčové vedecké pracoviská na Slovensku nevyrovňali s tým, ako neskriesene hodnotiť slovenské dejiny 20. storočia, konštatovalo sa v zdôvodnení konferencie, ako aj pripravovaného zborníka a zároveň nevyhnutnosti pokračovať v tomto úsilí.

■ ŠIROKÉ SÚVISLSTI

Konferencia v príspevku prof. M. Katunina zasadila rok 1945 do širších historických súvislostí, siahajúcich do prvopočiatkov vzniku príčin tak prvej, ako aj druhej svetovej vojny. Zasadil ich tak do medzinárodných súvislostí, ako i do rámca nových diel historikov napríklad Ch. Clarka v diele, ktoré sníma z Nemecka výlučnú zodpovednosť za vypuknutie prvej svetovej vojny, pričom vznik druhej svetovej vojny súvisí prioritne s nacistickým Nemeckom. Cenným bol poukaz na dielo F. Naumana, na ideu stredo-európskeho usporiadania, bez čoho Nemecko nemôže vytvoriť silný štát svetového významu. Táto koncepcia bola v priamom protirečení

s radikalizmom Drang nach Osten, ktorý sa potom presadil. V širokom historickom zábere a citácii zdrojov prof. Katuninec konštatoval, že porážka moci nacistického Nemecka neznamenala koniec totalitných režimov v Európe.

■ ABSENCIA POLEMICY

S pozoruhodným upozornením, s ktorým sa v plnom rozsahu bude treba zoznámiť až v zborníku, vystúpil Dr. M. Lacko, ocenil podnetnosť konferencie najmä na pozadí nejestvujúcej atmosféry odbornej i mediálnej polemiky. Konštatoval, že koniec vojny neznamená nastolenie mieru a slobody, postavenie Slovákov bolo protirečivé, skutočné oslobodenia za udialo najmä na k Slovensku prinavrátenom juhu, rok 1945 znamenal koniec rasových represálií a návrat zajatcov, ale aj masové odvlečenie do gulagov a vypovedanie nemeckého obyvateľstva. Retribučné súdnictvo súdilo podľa česko-slovenských hľadísk, a tak boli odsúdení aj obrancovia Slovenskej republiky v tzv. Malej vojne pri agresii horhythovského Maďarska. Podľa Dr. M. Lacka povstalecký koncept rokovat' s Čechmi ako rovný s rovným sa nevydaril, česko-slovenská cesta sa pre Slovákov ukázala byť zarúbanou, čo sa prejavilo aj v roku 1992, keď sa Slováci vrátili k slovenskej štátnosti. Pokiaľ ide výlučne o štátnosť, Dr. Lacko skončil svoje vystúpenie otázkou, či štátotvorné riešenie tisovsko-tukovské malo pravdu, alebo ju malo štátotvorné riešenie husákovsko-letrichovsko-golianovské.

■ POUČENIE ZO SIDORA

Medzinárodné súvislosti roku 1945, vrátane situácie po uskutočnení konferencii veľmocí a medzinárodného uznania exilovej čs. vlády v Londýne z hľadiska slovenského politického exilu, bravúrne rozobrala Dr. B. Katrebová-Bleňová s rozsiahlou citáciou prameňov, ktoré zostávajú mimo všeobecnej pozornosti. Sústredila informácie na otázku snáh o zachovanie slovenskej štátnosti aj v čase, keď ešte formálne medzinárodné práve Slovenská republika existovala a na dovolávanie sa západných spojencov a ich Atlantického charty. Konštatovala, že exil bol pripravený za otázku zachovania štátnosti prijat' aj štátuť porazeného národa. Prínosom bolo jej upozornenie na Karola Sidora, jedného z dvoch diplomatov Slovenskej republiky, ktorý zanechal memoáre – ten na rozdiel od F. Đurčanského a iných videl po šiestich rokoch veľvyslančovania vo Vatikáne východisko vo federalizovaní európskeho kontinentu a slovenskej účasti na tom. Na rozdiel od ostatných bol v exile (európskym) federalistom, autonomistom s presvedčením, že len demokratické ideály, vnútorná sloboda môžu zaručiť pokojný život na Slovensku.

Všetky príspevky, a najmä ich publikácia, v zborníku budú iste rozšírením prehľadu, ako sa rok 1945 posudzoval na tejto matičnej konferencii, ktorá sa stala nespornou vrcholom bádania v tejto otázke na matičnej pôde v prvom polroku 2015 a iste bude patriť medzi výnimočné podujatia tohto roku. Konferencia poukázala na bohatstvo tém, vrátane regionálnych dejín, ktoré ešte stále napriek odstupu desaťročí treba skúmať. Preto sa k ostatným príspevkom, osobitne mladšej generácie historikov zo Slovenska a z Čiech, informačne vrátime.

Minister kultúry Marek Maďarič udelil Ceny ministra kultúry za rok 2014

Osobnosti našej kultúry preberali ceny

Maroš M. BANČEJ – Foto: autor

Ceny pre slovenských umelcov môžu mať regionálny či miestny charakter, môže ich udeliť príslušná umelecká organizácia, nadácia alebo médium za podpory sponzora. Jedným z najreprezentatívnejších ocenení je však Cena ministra kultúry Slovenskej republiky. Tohto roku tieto ceny za rok 2014 odovzdával minister kultúry SR Marek Maďarič 20. mája 2015 v Galérii MK SR na Námestí SNP v Bratislave.

Návrh na udelenie ceny predkladajú ministrom odborné a umelecké inštitúcie, profesijné občianske združenia či iné neziskové a verejnoprospešné organizácie s pôsobnosťou v danej oblasti, fyzické osoby, orgány štátnej správy a samosprávy, útvary ministerstva, ako aj poradné orgány ministra. Za dlhodobý prínos v jednotlivých oblastiach umenia si ceny odnieslo sedem osobností a jeden umelecký súbor z takmer všetkých sfér umeleckej tvorby.

VÝRAZNÁ STOPA

Minister Marek Maďarič na úvod svojho príhovoru spomenul prvých dvoch laureátov nasledujúcimi slovami: „Pre ministerstvo kultúry a osobne pre mňa je cťou, že dnešným laureátom môžem odovzdať ceny. Mám na mysli aj tých mladších z nich, ktorí minulý rok zaznamenali významné umelecké a kultúrne počiny, ale predovšetkým teraz myslím na tých, o ktorých možno povedať, že v slovenskej kultúre urobili nezmazateľnú stopu a je za nimi niečo, čo sa dá nazvať celoživotným dielom. Tak určite vnímam pána Lubomíra Feldeka, vynikajúceho básnika, prebásňovateľa

a dramatika. Patrí sem určite Viliam Gruska, pre mňa veľmi vzácny človek, povedal by som kultúrny polyhistor, ktorého škála siaha od filmovej scénografie a architektúry až po fantastické zaznamenávanie a oživovanie tradičnej ľudovej kultúry...“

VÝNIMOČNÝ PRÍNOS

Laureátom ceny za výnimočný prínos v oblasti pôvodnej literatúry a prekladovej tvorby sa stal básnik, prozaik, dramatik a prekladateľ Lubomír Feldek. Ocenenie si prevzal za knihu Truhlica najkrajších rozprávok s prihladnutím na jeho úspešnú dlhoročnú predchádzajúcu tvorbu v oblasti pôvodnej literatúry, ako aj za výnimočný preklad cyklu hier Williama Shakespeara. Talentovanú divadelnú, filmovú a televíznu herečku Kristína Turjanová si z rúk ministra prebrala ocenenie za prínos v oblasti divadla a tanca „za výnimočné stvárnenie postavy Johnová v inscenácii divadelnej hry Gerharta Hauptmana Potkany v réžii Romana Poláka s prihladnutím na stvárnenie postavy Katarína v inscenácii Skrotenie zlej ženy v réžii Svetozára Sprušanského

a postavy Evy v inscenácii Gazdiná Roba v réžii Jana Antonína Pitínského“.

V oblasti divadla a tanca minister udelil cenu aj Umeleckému súboru Baletu SND „za mimoriadny umelecký počín – uvedenie svetovej premiéry historicky prvého slovenského baletu E. Suchoňa: Angelika“. Cenu za výnimočný prínos v oblasti hudby získal klavírny virtuóz, pedagóg, generálny riaditeľ Slovenskej filharmónie Marián Lapšanský, ktorý bol ocenený „za celoživotné majstrovstvo na poli klavírnej interpretácie, reprezentáciu slovenského interpretačného umenia na Slovensku i v zahraničí, uvádzanie slovenskej tvorby doma aj v zahraničí, za pozdvihnutie interpretačnej a reprezentačnej úrovne Slovenskej filharmónie, ako aj za úspešnú organizátorskú a pedagogickú činnosť“.

ZNÁMI AJ V ZAHRANIČÍ

Laureátom ceny za výnimočný prínos v oblasti výtvarného umenia a architektúry sa stal výtvarník Alex Mlynárik. Ocenený bol „za dlhoročnú umeleckú tvorbu v oblasti výtvarného umenia, prostredníctvom ktorej sa mu podarilo ako jed-

Zľava: L. Feldek, V. Gruska, p. Mlynáriková, S. Szomolányi a M. Maďarič.

nému z mála slovenských výtvarníkov zasiahnuť do vývoja západoeurópskeho umenia“.

Kameraman a filmový pedagóg Stanislav Szomolányi získal cenu za výnimočný prínos v oblasti audiovizie „za celoživotné výnimočné dielo a rozvoj v oblasti slovenskej kinematografie a za prínos v pedagogickej oblasti ako zakladateľa odboru kameramanskej tvorby“. Cenu za šírenie dobrého mena slovenského umenia v zahraničí získal operný spevák Štefan Kocán „za pôsobenie na popredných svetových operných scénach, akými sú milánska La Scala, newyorská Metropolitan opera, Bavorská štátna opera v Mníchove či berlínska štátna opera, kde s veľkým úspechom vytvoril profilové postavy“.

Laureátom ceny za dlhodobý alebo celoživotný prínos

v oblasti umenia sa stal Viliam Gruska, scénograf, pedagóg, etnograf, dramaturg, scenárista a režisér. Z rúk ministra si toto ocenenie prevzal „za celoživotnú tvorbu a za výrazný prínos v oblasti filmovej scénografie, ako aj za prínos v oblasti scénického folklorizmu s prihladnutím na početné aktivity v oblasti scénografie, scenáristu, ako aj režiséra a vysokoškolského pedagóga“.

Na záver slávnostného večera Marek Maďarič povedal, že je dôležité prejať úctu umelcom, ktorí už vytvorili veľké celoživotné dielo. Taktiež aj povzbudiť tých, pred ktorými sú ešte ďalšie desaťročia práce. „Určite treba aj verejnosti pripomínať, akých to máme vzácných a inšpiratívnych ľudí. Niektorí z nich patria aj k svetovej špičke,“ dodal minister.

Pasca na sivé mozgové bunky

Toronto Nara, Monika Tarja Toscani, Švédka šesťdesiatrojka, OZ Ranč Nádej, 2014

Po knihe Pliaga Severného Panteonu, ktorá získala 2. miesto v súťaži o najzaujímavejšiu a najkrajšiu beletriu v súťaži Kniha Turca 2014, a po knihe Noc s gejšou prichádza Toronto Nara (alias PhDr. Michal Albert, PhD.) s ďalšou provokatívnou knihou. Tentoraz ju napísal spoločne so spisovateľkou Monikou Tarjou Toscani. Kniha vychádza ako tretia publikácia vydavateľstva OZ RANČ NÁDEJ vo Svätom Antone.

Detektívka Švédka šesťdesiatrojka upriamuje pozornosť na to, že musíme dbať o zachovanie kultúrnych hodnôt, inak o ne pridáme. Aj preto Toronto Nara v knihe dopustil, aby jedno veľmi dôležité mesto, zapísané do zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, bolo úplne zničené.

Kniha rúca mýty o správnosti dnešného predsudkami onálepkovaného sveta. Detektívka nám pripomína, že ľudí, ktorí sa navonok javia ako šialenci, čudáci, lebo nejdú po prúde predsudkov a nálepiek, si musíme vážiť, pretože práve oni sa neraz svojimi nápadmi zaslúžia o záchranu tých pravých hodnôt.

Buď sa sami do takejto podoby štylizujú, aby z pozície akoby šašov mohli vrchnosti adresovať neprijemné pravdy, alebo ich do takejto pozície posunie vrchnosť, aby ich slovo v spoločnosti malo váhu šašov.

Kniha začala po Slovensku putovať od 17. mája, čítala sa v Banskej Bystrici a 24. mája v Martine.

Marek HANUSKA

MEDAILÓN

Sú herci, ktorí môžu hrať v desiatkach divadelných inscenáciách a v celom rade kvalitných filmoch a pre širokú verejnosť sú v podstate takmer anonymní. Stačí však ich účinkovanie v populárnom televíznom seriáli a razom sa z nich stanú známe tváre, o ktoré sa začne čulo zaujímať aj bulvár. Práve medzi takých patrí aj Roman LUKNÁR.

Roman Luknár sa narodil 1. júna 1965 v Bratislave a už v desiatich rokoch úspešne absolvoval konkurz na detskú filmovú úlohu vo filme Deti z tehlového dvora. Neskôr hral v neprofesionálnom divadelnom súbore Ludus, a tak bolo logické, že jeho kroky viedli na VŠMU, ktorú absolvoval v roku 1987. Po skončení školy bol členom

Herec s vnímavou dušou hľadača

Divadla pre deti a mládež v Trnave a bratislavského divadla Astorka Korzo '90. Práve v tom čase sa zoznámil so svojou neskoršou španielskou manželkou a odišiel s ňou v roku 1991 do Madridu, kde sa vypracoval a presadil aj v španielskej hereckej branži, najmä divadelnej. Po pätnástich rokoch sa herec vrátil na Slovensko, kde hrá vo filmoch, no najmä v populárnom televíznom seriáli Panelák, ktorý ho opäť katapultoval do sféry mediálneho záujmu.

Roman Luknár hral v mnohých slovenských, českých, španielskych a maďarských filmoch a jeho filmografia obsahuje vyše dvadsať filmov – od debutového filmu Kára plná bolesti z roku 1985, cez filmy, akými sú Chodník cez Dunaj, Záhrada, Pokoj v duši, až po český film Lidice z roku 2011. Za postavu Jakuba v kultovom filme Záhrada bol v roku 1996 nominovaný na Českého leva za hlavnú mužskú úlohu.

„Stále niečo hľadám, preto som sa rozhodol žiť a tvoriť v Španielsku, no dnes už viac hľadám vo svojom vnútri,“ povedal herec v jednom z rozhovorov. V súčasnosti tvorí v Bratislave a veľa času trávi so synom na svojej chate v Rači. V týchto dňoch oslávil Roman Luknár päťdesiat rokov. K abrahámovinám mu srdečne blahoželáme!

(mab)

HUMORESKA

Zdravotníctvo je na Slovensku nekonečná téma, ktorá by pripomínala mexickú telenovelu nebyť toho, že sú v ňom hororové a tragikomické prvky. Moja nebohá babka zvykla vraviať: Od doktorov a exekútorov nach nás Pán Boh ochrániť ráci. Konštatujem, že od tých druhých ma ochrániť neráčil, čím som utrpel isté ekonomické škody. Na vine bol sporný nedoplatok zdravotnej poisťovni, čím sa môj vzťah k zdravotníctvu stal takpovediac osobný. Aspoň som zistil, že aj exekútor je len človek, a keď máte so sebou správneho kmotra, dá sa výška poplatku zjednať ako

na tureckom trhu. Všetko je to totiž o spomínaných správnych ľuďoch.

Svojho času s'aby čerstvý absolvent vysokej školy som bol zamestnaný v istej veľkej fabrike. Náš závodný lekár mal výstižnú prezývku doktor Mengele.

Potreboval som, ako bolo vtedy a možno aj teraz zvykom, nejakú šikovnú maródku na rekonštrukciu bytu. S malou dušičkou som vošiel do ordinácie a hneď od dverí hlásim, že mám teploty, zimnice a bolia ma kĺby. Súdruh doktor ma hneď zhamoval, aby som ostal na prahu, že on nechce

odo mňa chytiť nejakú pliahu. Potom sa ma so záujmom opýtal, čo myslím, že mi je, aké lieky si na danú chorobu predstavujem a koľko dní maródky potrebujem. Už so smelším srdcom som mu oznámil diagnózu, lieky a počet dní predpokladanej maródky.

„Vidíte, že to ide, súdruh inžinier,“ pochválil ma doktor Mengele a po sestričke mi poslal recept i práceneschopenku, aby neriskoval prípadnú náказu. V súčasnosti nedám na môjho obvodného pána doktora dopustiť. Keď ho raz za čas navštívim, tak sa ma so záujmom popytuje

na symptómy choroby, poklebetí o našich spoločných známych a povie zopár vtípov. Na záver vizity naleje seba aj mne pohárik koňaku či slivovičky a z návštevy lekára sa tak stáva milá spoločenská udalosť. Akurát že kamarát, ktorý má toho istého

vých problémov našich obcí, odkiaľ staručkí lekári a lekáčky odchádzajú a mladí sa nehrnú. Možno dnešná lekárska omladina kašle na vykŕmené husi, klobásy a vajcia od dedinských maródov a dáva prednosť hotovosti.

Samozrejme, vekom rozhovory o lekároch a chorobách nadobúdajú na intenzite aj v našej rodnej krčme. Róm, za slobodna cigán Kačáni minule zahlásil, že ho tlačí v dutine brušnej a že mu jeho známa lekárska stanovila ako diagnózu cirhózu pečene. Keď sme sa ho spýtali na špecializáciu dotyčnej lekárskej, odvetil hrdo: Čo sa vám nezdá? Ona to musí vedieť. Je patológička...

Marek DANKO

Maródi, lekári a iné zdravotnícke huncútstva

Živá diskusia s predstaviteľmi Matice J. Šimonovičom a M. Smolcom

Rozobrali celý komplex problémov

Text a foto: Vlastimil UHLÁR

Dom Matice slovenskej v Prievidzi zorganizoval v stredu 27. mája 2015 besedu s prvým podpredsedom Matice slovenskej Jozefom Šimonovičom a so správcou Matice slovenskej a šéfredaktorom Slovenských národných novín Marošom Smolcom. Hostí srdečne privítal a besedu otvoril riaditeľ Domu MS Vlastimil Uhlár.

V otvorenej diskusii sa matičiari zaujímali nielen o detaily vyšetrovania matičných káz, ale vyjadřili aj značné znepokojenie nad tým, ako sa vo verejnoprávnej slovenskej televízii nedodržia zákonom stanovené princípy verejnoprávnosti. Zaznelo aj rozhorčenie nad častým porušovaním noriem spisovného jazyka v mediálnom prostredí, ktoré ovplyvňuje najmä mladú generáciu. Z pléna zazneli viaceré konštruktívne pripomienky a návrhy

riešení, ktoré si predstavitelia vedenia MS so záujmom vypočuli. Správca MS M. Smolec prítomných tiež informoval o úsporných opatreniach, vďaka ktorým sa podarilo stabilizovať situáciu Matice, a predstavil víziu fungovania MS a jej smerovanie v najbližších rokoch. Jozef Šimonovič sa obrátil na matičiarov s výzvou Pomôžme si sami!, v rámci ktorej môže každý darovať Matici slovenskej príspevok vo výške desať eur. Dodal, že vzbierané finančné príspevky a dary budú použité výlučne na

potreby regionálnej kultúry, teda matičného života v regiónoch po celom Slovensku. Takmer dvojhodinová plodná diskusia spestril Jozef Šimonovič recitáciou poézie.

Pri príležitosti stosedemdesiateho výročia založenia Slovenských národných novín sa v ten istý deň uskutočnila v Hornonitrianskej knižnici v Prievidzi aj prednáška a prezentácia SNN v podaní ich šéfredaktora Maroša Smolca. Štúrovské texty a texty v bernolákovčine prítom opäť predniesol Jozef Šimonovič.

Predstavitelia MS J. ŠIMONOVÍČ (vľavo) a M. SMOLEC na besede v D MS Prievidza.

O Cenu Slovenského učeného tovarišstva sa uchádzalo vyše stotridsať súťažiacich

Košatý strom s hlbokými koreňmi

Do XVII. ročníka celoslovenskej literárnej súťaže o Cenu Slovenského učeného tovarišstva 2014/2015 sa prihlásilo stotridsaťtri účastníkov, čo organizátorov samozrejme potešilo. Svoje príspevky tentoraz poslalo sedemdesiatdeväť autorov poézie a päťdesiatštyri autorov prózy. Tradičná súťaž pod gesciou Matice slovenskej za desať rokov ako košatý strom zapustila hlboké korene, ktorého vetvy sú rozkonárené po celom Slovensku.

V Trnave sa uskutočnil už XVII. ročník súťaže o Cenu slovenského učeného tovarišstva pod gesciou Matice slovenskej. Foto: Štefan KAČENA.

Slávnostné vyhodnotenia literárnej tvorby sa konajú v historickej sále Spolku svätého Vojtecha v Trnave, kam Literárny klub Bernolák a Slovenské učené tovarišstvo akosi aj historicky prinaležia. Tento rok sa slávnostné vyhodnotenie uskutočnilo v zasedačke mestského zastupiteľstva. Vyhodnotenia, či lepšie povedané stretnutia s autormi, boli v predošlých rokoch dvojdnové. Prvý deň bol venovaný odovzdávaniu ocenení a hodnotiacemu semináru, druhý deň organizátori venovali Literárnej turistike. Po niekoľko rokov sa účastníci podujatia chodili pokloniť do Naháča Jurajovi Fándlymu, na Dobrú Vodu Jánovi Hollému (23. marca 2015 sme si pripomenuli 230. výročie jeho narodenia) a na záver nás privítala sestra predstavitelja katolíckej moderny Pavla Ušáka Olivu Hanka Kostolanská Olivová v ich rodnom dome v Kátlovciach. Účastníci Literárnej turistiky mali neza-

budnutelné zážitky. Tak aj tento rok. Tentoraz sa prišli pozrieť do malej dedinky Doľany, odkiaľ pochádzajú naši dvaja význační literárni veľikáni: Juraj Fándly a Juraj Palkovič. V tomto roku si pripomenieme 265. výročie narodenia Juraja Fándlyho, tajomníka Slovenského učeného tovarišstva,

a 180. výročie úmrtia Juraja Palkoviča, ktorý bol po Bernolákovskej smrti vedúcou osobnosťou bernolákovcov, zaslúžil sa o vydanie básní Jána Hollého či o financovanie a vydanie diel A. Bernoláka, najmä jeho viacväzkového Slovára.

Adriena HORVÁTHOVÁ

MIMORIADNE CENY:

Cena predsedu TSK: Jana Judinyová, Trnava

Cena Matice slovenskej: Dobroslava Luknárová, Bratislava

Cena primátora mesta Trnava: Adriána Kondlová, Trnava

POÉZIA

I. kategória

1. miesto neudelené
2. miesto Ivana Šaffová, Michalovce
3. miesto Lenka Rusňáková, Topoľčany
Porota v tejto kategórii udelila osem čestných uznanií.

II. kategória

1. miesto neudelené
2. miesto Ján Kováčik, Rudno nad Hronom
3. miesto Jana Biganičová, Stará Ľubovňa
Štyri čestné uznania

III. kategória

1. miesto Peter Šipoš, Topoľčany
2. miesto Mária Malá, Lutilla

3. miesto Emília Filipová, Svätý Peter pri Komárne
Päť čestných uznanií

PRÓZA

I. kategória

1. miesto Marek Moravčík, Bzince
2. miesto Karolína Fritzová, Prešov
3. miesto Aneta Milatová, Topoľčany
Dve čestné uznania

II. kategória

1. miesto Andrea Kvaššayová, Považská Bystrica
2. miesto Dominika Chrastová, Jana Husárová
3. miesto Jana Husárová, Žiar nad Hronom
3. miesto Katarína Jančeková, Veľké Bedzany
Tri čestné uznania

III. kategória

1. miesto Jozef Páleník, Svinná
2. miesto Richard R. Senček, Banská Bystrica
3. miesto Ján Vaník, Brusno
3. miesto Eva Masná, Lietava; Viera Pavlendová, Michalany
Deväť čestných uznanií

Jedenásty matičný festival ľudovej piesne na slovenských školách

Ľudová pieseň košickej mládeže

Na Evanjelickom gymnázii J. A. Komenského v Košiciach sa uskutočnil už jedenásty ročník krajského festivalu Ľudová pieseň košickej mládeže. Hlavnými usporiadateľmi tejto ľudovej parády boli Matica slovenská, zastúpená MO MS v Košiciach-Myslave, mesto Košice, odbor školstva OÚ v Košiciach a domáce evanjelické gymnázium.

Už na prvý pohľad potešilo, že drvivá väčšina chlapcov a dievčat prišla na festival v nádherných východniarskych krojoch. A súťažiacich bolo neúrekom – stovka z takmer päťdesiatich škôl. Na úvod všetkým účinkujúcim zaspievala ľudová spevácka skupina Matičiarky z Košíc pod vedením vedúcej Milky Nótovej, ktorá potom zasadla do erudovanej poroty, ktorej predsed-

ničkou bola Mgr. Alenka Csajková – inak šéfdirigentka v Európe známeho speváckeho zboru Chorus Comenianus. A veru, nebolo jednoduché vybrať tých najlepších. Veľká vďaka patri riaditeľovi gymnázia Komenského Ing. Jozefovi Krištanovi, že zabezpečil so svojim pedagogickým kolektívom perfektnú logistiku tohto náročného podujatia, ale aj občerstvenie pre

takú veľkú masu účinkujúcich a ich učiteľov.

Porotu najviac zaujali títo speváci zo ZŠ: medzi dievčatami Martina Zagibová, Katolícka základná škola sv. J. Nepomuckého, Rožňava; v kategórii chlapcov Kristián Onder, Gymnázium, L. Štúra, Michalovce. Medzi stredoškolskými a gymnazistami

Michaela Komárová z Gymnázia sv. košických mučeníkov, Košice, a v Marko Zambori z Konzervatória na Exnárovej 8, Košice. V kategórii duet porota prisúdila prvenstvo Kristíne Sekerákovej a Anete Kostovčákovej z toho istého košického konzervatória. Ocenenia ostatných spevákov a speváčok nájdete na webe Matice slovenskej, keď si kliknete na stránku Košického kraja.

Vyššie štyridsať súťažiacich organizátori odmenili hodnotnými knižnými publikáciami z Vydavateľstva Matice slovenskej a diplomami MS. Ceny do matičného festivalu venovali exminister školstva SR doc. Dušan Čaplovič, primátor mesta Košice MUDr. Richard Raší, generálni riaditelia firmy Lynx Košice a TV Región Ing. Róbert Kolár a Ing. Ján Vargaa zakladateľ tohto matičného festivalu František Mrva.

(fm)

Zrejme ako jediný národ poznáme dátum zrodu svojej písomnej kultúry

Pozývali na návštevu k starým Slovákom

Hlaholská akadémia Domu Matice slovenskej v Bratislave, Dom Matice slovenskej v Rožňave v spolupráci s Gemerskou knižnicou Pavla Dobšinského v Rožňave v minulých dňoch inštalovali v priestoroch knižnice na Lipovej ulici v Rožňave výstavu Slovo Slovanov, ktorá priblížila začiatky našej slovesnosti a spisby.

Príťažlivosť výstavy, ktorú po prvý raz inštalovali v USA v septembri 2012 v Baltimore ako stálu expozíciu prvého múzea Slovanov v zámorí, zvýraznila aj prednáška Mgr. Eleny Šubjakovej o Slovanoch, ktorá odznela na jej otvorení. Baltimorské múzeum Slovanov je dnes centrom slovenskej kultúry v Spojených štátoch a prezentuje dominantné črty slovenského sveta.

„Slovania, najpočetnejšia etnická skupina v Európe, ktorú zjednocuje reč a spoločné etnické korene, odvodzujú svoje meno od pojmu slovo,“ podčiarkla publicistka E. Šubjaková, odborníčka v tejto problematike a autorka knihy Hlaholika – posvätné dedičstvo Slovákov. „Je príznačné, že v staroslovenčine slovo jazyk = národ. Najhlbšie zdôvodnenie vzťahu Slovanov k slovu podal Ľudovít Štúr. Na základe svojich etnografických štúdií predpokladal tvorivý prínos Slovanov najmä v oblasti slova. Do tohto obrazu veľmi dobre zapadá aj fakt, že Slovania sú asi jediným národom na svete, ktorý presne pozná dátum zrodu svojej písomnej kultúry,“ rámcovala svoje vystúpenie E. Šubjaková. Výstavu o Slovanoch si mohla verejnosť pozrieť v Rožňave do 30. mája.

(se)

Ilustračné foto: Emil SEMANCO

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

Aj dobré
správy

Svetom, teda najmä médiami, sa šíria predovšetkým zlé správy. Priveľmi z nich necítia, že žijeme v Roku Ludovíta Štúra. A už vôbec neprezradia, že táto osobnosť našich dejín je stredobodom matičných aktivít po celom Slovensku. Málokde sa dalo dočítať, že v roku sedemdesiateho výročia skončenia druhej svetovej vojny sme položili matičný veniec na Slavíne, že sme sa zúčastnili na konferencii usporiadanej Slovensko-ruskou spoločnosťou i naším Historickým odborom. O vojne a jej následkoch.

Popritom však Matica slovenská citlivo reaguje aj na iné udalosti, ktoré sa dejú – a to sa tiež „nesmie“ vedieť. Naše pracovište pre národnostné menšiny pripravilo vyhlásenie k problémom so vzdelávaním Slovákov na jazykovo zmiešanom území, s ktorým sme oboznámili prezidenta, predsedu parlamentu, ako aj predsedu vlády. Hádám sa veci pohnú. Predseda vlády požiadal o konanie vo veci ministra kultúry, ktorý si vysoko váži a oceňuje naše iniciatívy a aktivity na tomto území. Vo svojom liste nás zároveň upovedomil, že jeho rezort raz za dva roky informuje vládu o stave používania štátneho jazyka na Slovensku. A že čoskoro bude rokovať s ministrom školstva o náprave vo vzdelávaní Slovákov v slovenčine.

Reagovali sme aj na spochybňovanie osobností slovenských dejín v jedných z novovzniknutých novin, teda Novín N. Lebo skutočne so znepokojením sledujeme pokus deformovať historické vedomie Slovákov. Tieto noviny sa postavili na čelo bojovníkov proti všetkému slovenskému. Chcú vyčleniť z našich dejín cyrilo-metodskú misiu, kráľa Svätopluka, Andreja Hlinku či Alexandra Dubčeka. Teda ochudobniť ich o základné prvky, na ktorých stojí slovenská história, ale i táto republika, napríklad už i preambulu svojej ústavy. Nie, nič nové pod slnkom. Podobné „slovenské“ noviny tu už boli v časoch Bélu Grünwalda v 19. storočí. A tento muž v cudzom žolde skončil napokon neslávne: ako samovrah na brehu Seiny v Paríži.

A na záver možno zo všetkého správa najlepšia. Prezident republiky 31. marca toho roku zapožičal výcvikového prapore Martin čestný názov Prápor výcviku Juraja Langsfelda. Stalo sa tak za výborné plnenie úloh výcviku na prospech ozbrojených síl. A stalo sa tak na základe úsilia Matice slovenskej uctiť si tohto mladého a zabúdaného hrdinu.

Matičari v Rimavskej Sobote plánujú osadiť sochy ďalších štúrovcov

Nespratník poškodil busty národovcov

Maroš SMOLEC – Foto: archív (pd)

Nespratný dvadsaťročný mladík sa v Rimavskej Sobote v noci z 22. na 23. mája v aleji, kde stoja sochy viacerých slovenských dejateľov, dopustil výtržnosti. Páchatel zvalil s podstavcami sochu P. K. Hostinského a I. Kraska. J. Palkoviča dokonca odmontoval a ťahal cez nočné mesto. Zachytila ho mestská kamera a následne zasiahla hliadka policie. Sochy v aleji patria Matici slovenskej v Rimavskej Sobote.

„Našťastie ani jedna z bust nebola poškodená. V priebehu niekoľkých hodín boli vyvrátené busty vďaka rýchlej a ochotnej pomoci zamestnancov technických služieb mesta postavené na svoje miesta. Bustu J. Palkoviča namontujú späť chlapi z Kamenárstva Ulický. Páchatel škodu už nahradil. Svoj čin olutoval, bola to nerozvážnosť,“ uviedol pre Slovenské národné noviny matičný aktivista Peter Dragijský, ktorý sochy osadzoval. Pre TV Markíza, ktorá o incidente pripravila televíznu reportáž, sa vyjadril aj páchatel: „Ja si to neviem vysvetliť. Žiadna nenávisť voči literatúre a ... Aj Kraska napríklad. Takže je to celkom paradoxné.“ Prečo bustu vzal, netuší. No narobil si problémy. Dvadsaťštyri hodín si posedel v policajnej cele a

v superrýchľom konaní ho sudca už aj potrestal. Dostal pokutu tridsaťpäť eur. Škoda sa pohybuje okolo tristo eur.

Petra Dragijského incident neodradil, práve naopak. Plejádu desiatich národovcov doplnia ďalší. Rimavskosobotskí matičari organizujú na osadenie sôch zbierku. Miestny

odbor Matice slovenskej v Rimavskej Sobote chce tento významný Rok Ludovíta Štúra osláviť pokračovaním projektu Historické osobnosti Gemera-Malohontu. „Naším cieľom sú busty gemersko-malohontských štúrovcov na čele s ich duchovným vodcom Pavlom Jozefim – Daniela Gabriela Licharda a Bohuša Nosáka Nezabudova. V ďalšom roku našich rozprávkárov: Samuela Reussa, zakladateľa štúrovského zberateľského hnutia, Jonatána Dobroslava Čipka a Augusta Horislava Škultétyho,“ doplnil P. Dragijský. Ak teda máte záujem tento projekt finančne podporiť, kontaktujte Slovenské národné noviny alebo sekretariát Matice slovenskej v Martine telefonicky alebo emailom, ktorý poskytne kontakt na matičných aktivistov v Rimavskej Sobote.

V Hrušove si pripomenuli 70. výročie skončenia druhej svetovej vojny

Dvojdnňové podujatie s úctou a vďakou

Máj patrí v kalendárnom roku medzi najkrajšie obdobia a ten tohtoročný mal navyše slávnostný rámeč, keď si ľudstvo pripomínalo 70. výročie skončenia druhej svetovej vojny. Kapitulačiou fašistického Nemecka a militaristického Japonska urobilo dejinnú bodku za utrpením mnohých národov, vraždením a pustošením, ktoré výrazne zasiahlo i územie Slovenska. Aj keď od tejto udalosti uplynul už pomerne dlhý čas, odkaz bojovníkov proti fašizmu a najmä ich obeť si treba neustále pripomínať.

Hrušovskí matičari v spolupráci s ďalšími spoločenskými organizáciami pripravili k okružnému výročiu zaujímavé dvojdnňové podujatie Dni úcty a vďaky. V piatok 8. mája sa vybrali na trasu 32. ročníka Pochodu vďaky, ktorá viedla od Pomníka padlých v Hrušove na hrad Čabrad, kde na prelome rokov 1944 a 1945 prebiehali ťažké boje. Turistov v cieľi privítali domáci z Čabradského Vrbovka so starostom obce J. Sliackym. Po prednáške o histórii

hradu a miestnych zaujímavostiach si účastníci prezreli jeho rozsiahly areál, o ktorý sa stará združenie Rondell. Tí, ktorí boli na túre prvý raz, sa oboznámili aj s miestom zaniknutej dediny Čabrad. Na druhý deň popoludní sa uskutočnili hasičské a zdravotnícke súťaže. Po ich skončení sa účastníci pochodu a súťaží v sprievode dychovej hudby Bukovinka premiestnili k Pomníku padlých, kde bola pripravená spomienková slávnosť k výročiu ukončenia vojny, ale hrušov-

ský starosta Ing. Pavel Bendík vo svojom vystúpení spomenul aj patróna hasičov sv. Floriána, Deň matiek a Deň Červeného kríža. Za Slovenský zväz protifašistických bojovníkov sa prihovarili zástupcovia miestnej a oblastnej organizácie a prehovoril aj predstaviteľ Ústavu pamäti národa. Za organizátorov poďakoval účastníkom zhromaždenia člen výboru Matice slovenskej Ján Brloš. V kultúrnom programe vystúpili členovia FSK Hrušov a DFSk Ragačinka. Pekné sobotné popoludnie obohatil populárny spevák Ján Ambróz s ľudovou hudbou Borievka. Dobrá nálada sa preniesla aj na večerné stretnutie pri ľudovej hudbe Čardáš, pri ktorej sa mnohí zabávajúci prespievali a pretancovali do ďalšieho dňa.

(jb)

Vzdelávacie podujatia Oravského kultúrneho strediska

Hromník a Cabadaj prednášali na Orave

Oravské kultúrne stredisko v Dolnom Kubíne v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja zorganizovalo v druhej polovici mája dve zaujímavé vzdelávacie podujatia, ktoré sa stretli so živým záujmom publika.

V kine Mier v Trstenej sa 15. mája uskutočnila autorská beseda s Dr. Cyrilom Andrewom Hromníkom, na ktorej tento historik, ktorý žije a pôsobí v juhoafrickom Kapskom Meste, predniesol prednášku pod názvom Slovieni a Slovensko. Účastníci, prevažne členovia Miestneho odboru Matice slovenskej v Trstenej, si na tomto stretnutí vypočuli jeho zaujímavé a nekonvenčné názory o autochtonnosti Slo-

venov, čomu sa C. Hromník venuje celé desaťročia. Svoje výskumy realizoval v Prahe, Británii, vo Francúzsku, v Portugalsku, USA, Indii, Etiópii, Srí Lanke, Borneu a Indonézii.

V aule Obchodnej akadémie v Dolnom Kubíne sa 20. mája uskutočnilo spomienkové podujatie pri príležitosti osemdesiateho výročia narodenia kubínského rodáka Petra Balghu, prozaika, filmového

a divadelného publicistu, dramaturga a vysokoškolského pedagóga, ktorý sa v šesťdesiatych rokoch uplynulého storočia významne zaslúžil o úspešnú televíznu propagáciu špičkových diel domácej i svetovej umeleckej tvorby. V prednáške pod názvom Peter Balgha – neprávom zabudnutá osobnosť s tragickým osudom Peter Cabadaj, vedecký tajomník Matice slovenskej, veľmi zaujímavým a pútavým spôsobom priblížil študentom život a dielo tejto výnimočnej osobnosti. V závere svojím hudobným vystúpením spestrili podujatie žiaci a učiteľia ZUŠ P. M. Bohúňa v Dolnom Kubíne.

Adam ZÁŇ

NAJVIAC ZÁŽITKOV ZA NAJNIŽŠIU CENU

Čitateľská súťaž

Vážení čitatelia, dlhujeme vám vyhodnotenie súťaží z viacerých čísel SNN. V č.16 sme sa vás pýtali, ktorý hrad na Slovensku je najviac spojený s hnutím štúrovcov? Správna odpoveď: Devín Z mnohých vašich odpovedí sme vyžrebovali týchto výhercov: Silvia Dullová, Zubrohlava, Lýdia Šimková, Trenčín, Oľga Damaškovičová, Pezinok.

(jč)

